

**Uchwała Nr XX/140/2020
Rady Gminy Skierbieszów
z dnia 27 listopada 2020 r.**

**w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w
Gminie Skierbieszów na lata 2021 - 2026**

Na podstawie art.18 ust.2 pkt15 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz.713 z późn. zm.) oraz art.17 ust.1 pkt 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (t.j. Dz. U.z 2020 r. poz.1876), Rada Gminy uchwała co następuje :

§ 1

Przyjąć Strategię Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów, na lata 2021-2026 w treści stanowiącej załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2

Wykonanie uchwały powierza się Wójtowi Gminy.

§ 3

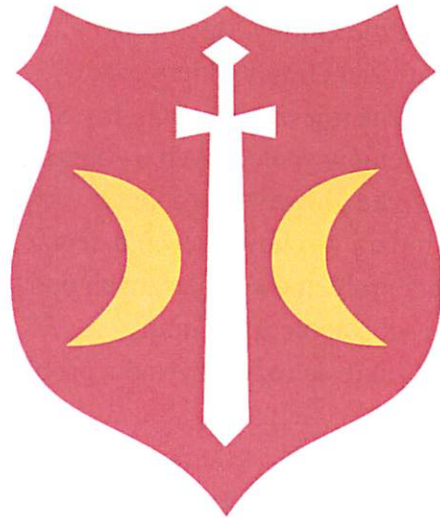
Uchwała wchodzi w życie z dniem 01 stycznia 2021 roku.

Przewodniczący Rady Gminy

Marek Mazurkiewicz

Marek Mazurkiewicz

Załącznik do uchwały Nr XX/140/2020
Rady Gminy Skierbieszów
z dnia 27 listopada 2020 r.

Strategia
Rozwiązywania Problemów
Społecznych
w Gminie Skierbieszów
na lata 2021-2026

Spis treści

1. Wstęp.....	3
2. Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na la 2021 - 2026.....	4
3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Skierbieszów.....	7
3.1. Położenie geograficzne Gminy Skierbieszów.....	7
3.2. Sytuacja demograficzna Gminy Skierbieszów.....	9
3.3. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców Gminy Skierbieszów.....	15
3.4. Identyfikacja problemów społecznych na obszarze Gminy Skierbieszów.....	21
3.4.1. Charakterystyka głównych problemów społecznych	21
3.4.2. Problemy rodzin wychowujących dzieci	29
3.4.3. Klasyfikacja problemów społecznych pod względem ich nasilenia.....	35
3.5. Infrastruktura i zasoby społeczne Gminy.....	39
3.6. Analiza SWOT w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Skierbieszów.....	43
4. Założenia strategiczne.....	46
4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią.....	46
4.2. Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych .	47
5. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026.....	52
5.1. Cel główny	53
5.2. Cele szczegółowe	53
5.3. Wskaźniki osiągnięcia celów strategicznych.....	54
5.4. Monitoring realizacji celów i działań strategicznych.....	56
6. Opis sposobu realizacji strategii, w tym działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych.....	57
7. Ramy finansowe strategii oraz źródła finansowania wydatków związanych z realizacją działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych	59
8. Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026.....	59
9. Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026.....	60
10. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026.....	62

1. Wstęp

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 wpisuje się w treść i założenia polityki rozwoju Gminy Skierbieszów i jest drugim z kolei dokumentem planistycznym, po Strategii Rozwoju Gminy Skierbieszów na lata 2016-2022 przyjętej Uchwałą Nr IX/63/15 Rady Gminy Skierbieszów z dnia 18 listopada 2015r.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 stanowi dokument mający na celu stworzenie kompleksowego i spójnego systemu pomocy mieszkańcom gminy z wykorzystaniem środków własnych gminy oraz finansowania zewnętrznego. Wprowadzenie kolejnego dokumentu wypełniającego obszar działania samorządu na rzecz społeczności lokalnej jest kontynuacją przyjętych kierunków lokalnej polityki społecznej. Priorytetem działań strategicznych jest utrzymanie obecnego poziomu rozwoju lokalnego w takim zakresie, jaki udało się osiągnąć dzięki realizacji celów strategicznych obowiązującej w latach 2014-2020 strategii. Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026 odnosi się do problematyki przeciwdziałania marginalizacji i rozwiązywania problemów społecznych, mających wpływ na rozwój gospodarczy i ekonomiczny na obszarze gminy, uzupełniając strategię rozwoju gminy o istotne kwestie społeczne.

Realizacja kolejnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów obejmuje horyzont czasowy od 1 stycznia 2021 roku do 31 grudnia 2026 roku, to jest 6 najbliższych lat. Wskazanie sześcioletniego okresu realizacji celów strategicznych jest uzasadnione ze względu na zachodzące zmiany społeczne, sytuację demograficzną, a także ze względu na stan gospodarki i rozwój społeczno-ekonomiczny Gminy Skierbieszów. Jest to optymalny okres, na jaki można zaplanować realizację celów strategicznych oraz wprowadzić trwałe i zauważalne zmiany w życiu mieszkańców gminy.

Podstawę prawną do realizacji Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów stanowi zapis art. 17 ust.1. pkt.1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej¹ (Dz.U. z 2020r. poz.1876 z późn.zm).

¹ Zgodnie z treścią powołanego przepisu do zadań własnych gminy o charakterze obowiązkowym należy opracowanie i realizacja gminnej strategii rozwiązywania problemów społecznych ze szczególnym uwzględnieniem profilaktyki programów pomocy społecznej, alkoholowych i innych, których celem jest integracja osób i rodzin z grup szczególnego ryzyka;

2. Metodologia opracowania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 jest wieloletnim dokumentem planistycznym. Dokument strategii odnosi się do wielu obszarów, kwestii i problemów, mających wpływ na jakość życia mieszkańców Gminy Skierbieszów, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów i działań umożliwiających osobom i rodzinom przezwyciężanie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie samodzielnie pokonać, wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Metodologia opracowania dokumentu polega na wytyczeniu kierunków zmian społecznych, które umożliwią zrównoważony rozwój Gminy Skierbieszów, z wykorzystaniem jej zasobów i potencjału w zakresie rozwiązywania problemów społecznych. Strategia w swojej treści zawiera:

- 1) diagnozę sytuacji społecznej opartą na analizie danych dotyczących problemów społecznych oraz ocenie zasobów pomocy społecznej, wykonanej zgodnie z przepisami określonymi w art. 16a ustawy o pomocy społecznej;
- 2) prognozę rozwoju sytuacji w zakresie problemów społecznych oraz zasobów pomocy społecznej;
- 3) cele oraz konkretne zadania zaplanowane do realizacji w określonym przedziale czasowym;
- 4) opis sposobu wdrażania lokalnych przedsięwzięć, programów i projektów przy pomocy, których strategia będzie realizowana,
- 5) rezultaty, które powinny zostać osiągnięte w wyniku realizacji strategii, w szczególności określone poprzez stopień ograniczenia problemów społecznych;
- 6) sposób monitorowania i oceniania postępów w realizacji strategii oraz jej aktualizacji na podstawie wyników tych czynności;

Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Skierbieszów została przeprowadzona metodą analizy dokumentów statystycznych, tj. sprawozdań MRPiPS-03² ze świadczeń pieniężnych i w naturze udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skierbieszowie w latach 2014-2019, danych statystycznych obrazujących poziom życia mieszkańców oraz rozwój Gminy Skierbieszów dostępnych w Banku Danych Lokalnych GUS, analizy zasobów

² Sprawozdanie MPiPS-03 jest dokumentem statystyki publicznej, obrazującym stan problemów społecznych przez pryzmat świadczeń pieniężnych w naturze i usługach, udzielanych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej osobom kwalifikującym się do tych świadczeń po spełnieniu kryteriów ustalonych w ustawie z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U.2020r. poz. 1876, z późn.zm.).

pomocy społecznej, których zakres określa art.16a ustawy o pomocy społecznej, danych własnych posiadanych przez referaty ewidencji ludności i finansów urzędu gminy, opinii przedstawicieli lokalnych instytucji zajmujących się rozwiązywaniem problemów społecznych oraz opinii przedstawicieli społeczności lokalnej, uzyskanych w trakcie konsultacji społecznych.

Do badania poziomu życia mieszkańców zastosowano między innymi wskaźnik kwalifikacji³ do świadczeń pomocy społecznej, zakładając, że osoby, które korzystały z pomocy Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Skierbieszowie są dotknięte różnymi problemami społecznymi, stanowią więc obiektywnie wybraną próbę reprezentatywną spośród wszystkich mieszkańców gminy.

Prognoza zmian społecznych na obszarze Gminy Skierbieszów została oparta na analizie sytuacji Gminy Skierbieszów w kontekście wybranych obszarów problemowych oraz analizie możliwości rozwiązywania problemów społecznych na bazie istniejącej infrastruktury i potencjału społecznego.

W dokumencie Strategii określono cel główny, cele szczegółowe i działania zmierzające do rozwiązania lub zminimalizowania skutków problemów społecznych, zidentyfikowanych na terenie Gminy Skierbieszów. Cele strategiczne wyznaczono zgodnie z koncepcją S.M.A.R.T⁴, która zwiększa szansę na ich osiągnięcie. Zgodnie z tą koncepcją sformułowany cel jest *szczegółowy* – zawiera konkretny a jednocześnie prosty, jednoznaczny przekaz, jego zrozumienie nie powinno stanowić kłopotu i nie pozostawia miejsca na luźną interpretację, *mierzalny* tj. sformułowany, można liczbowo wyrazić stopień realizacji celu, lub przynajmniej umożliwić jednoznaczną "sprawdzalność" jego realizacji, *adekwatny* do możliwości wykonawców, a jednocześnie atrakcyjny dla społeczności pod względem rezultatów, *realny* tj. możliwy do osiągnięcia oraz *terminowy*, określony konkretnym przedziałem czasowym.

Realizacja celów strategicznych uwzględnia podstawowe zasady polityki społecznej, w tym zasadę pomocniczości⁵, zasadę szerokiego zasięgu skutków⁶ oraz zasadę partycypacji⁷ społecznej.

³ Jako wskaźnik kwalifikacji uznano spełnienie kryterium określonego w art.8 ust. 1 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej (Dz.U.2020r. poz. 1876 z późn.zm.).

⁴ SMART (akronim od ang. *Simple, Measurable, Achievable, Relevant, Timely defined*, dosł. *sprytny*) – koncepcja formułowania celów w dziedzinie planowania, będąca zbiorem pięciu postulatów dotyczących cech, którymi powinien się charakteryzować poprawnie sformułowany cel.

⁵ **Zasada pomocniczości** (inaczej **zasada subsydiarności**) - jedna z najważniejszych zasad pracy socjalnej, która sprowadza się do poglądu, że obowiązkiem społeczności jest wspomaganie jej części składowych w naturalnym rozwoju. Istotnym założeniem jest zakres tej pomocy: społeczność nie może ingerować w sprawy, z którymi poszczególne jednostki są w stanie poradzić sobie same, lecz jedynie tam, gdzie pomoc jest niezbędna.

W sposobie monitorowania i oceniania postępów w realizacji strategii uwzględniono obowiązek prowadzenia statystyki publicznej oraz informowanie przedstawicieli samorządu gminy i społeczności lokalnej, o efektach i rezultatach uzyskiwanych w trakcie wdrażania strategii w formie sprawozdań rocznych.

System wdrażania działań strategicznych oparto na propozycji lokalnych programów pomocy i integracji społecznej, których zakres może być w każdym momencie wdrażania strategii rozszerzony, jeśli wystąpi uzasadniona potrzeba, a samorząd gminy podejmie stosowną uchwałę.

Dokument Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów podlega uchwaleniu w trybie określonym w przepisach o samorządzie gminy, po uprzednim przeprowadzeniu konsultacji społecznych, zgodnie z procedurą określoną w Uchwale Nr XVI/139/16 z dnia 18.11.2016r. Rady Gminy Skierbieszów (Dz. Urz. Województwa Lubelskiego z 16.12.2016r. poz.5504) – w sprawie konsultacji społecznych.

Treść strategii uwzględnia kontekst europejskiej polityki społecznej, a także politykę państwa, w tym szczególnie cele zawarte w Strategii Rozwoju Kraju na lata 2012- 2020 (SRK) przyjętej Uchwałą Rady Ministrów w dniu 25 września 2012r. /M.P.poz.882/. Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 /z perspektywą do 2030r./ oraz Strategii Rozwoju Powiatu Zamojskiego na lata 2007-2020.

Po sześciu latach wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2014-2020 jej zakres został poddany weryfikacji i aktualizacji. Na dzień 31 grudnia 2019 roku dokonano weryfikacji diagnozy społecznej na obszarze Gminy Skierbieszów, zweryfikowano planowane działania oraz dostosowano ich zakres do możliwości prawnych i organizacyjnych, uwzględniając kontekst wdrażanych zmian. Wyniki ocen i weryfikacji zostaną uwzględnione w niniejszym dokumencie i wraz z nowo postawionymi diagnozami w zakresie polityki społecznej.

Prognozowane zmiany powinny przyczyniać się do realizacji celów strategii umożliwić integrację społeczną, zapobiegać wykluczeniu społecznemu oraz spowodować poprawę jakości życia mieszkańców gminy.

⁶ Zasada szerokiego zasięgu skutków jako jedna z wielu identyfikowanych w obszarze polityki społecznej nakazuje podejmować działania adresowane do jak największej liczby odbiorców usług społecznych, bliska zasadzie powszechności.

⁷ Partycypacja (z łaciny *particeps* - biorący udział, z ang. *participation* – uczestniczenie) – uczestnictwo, udział jednostek w większej grupie, formacji, projekcie czy instytucji.

3. Diagnoza sytuacji społecznej Gminy Skierbieszów

3.1. Położenie geograficzne Gminy Skierbieszów

Gmina Skierbieszów położona jest w powiecie zamojskim, w południowo-wschodniej części województwa lubelskiego.

Ośrodkiem centralnym gminy i siedzibą władz gminnych jest miejscowość Skierbieszów, położona w dolinie rzeki Wolicy, na terenie Działów Grabowieckich. Gmina położona przy drodze wojewódzkiej nr 843, co gwarantuje dobre połączenie z miastem Zamość stanowiącym siedzibę powiatu oraz miastem Lublin, siedzibą władz i stolicą województwa lubelskiego.

Główne kierunki rozwoju gminy to rolnictwo, agroturystyka, przemysł drzewny i spożywczy. Atutem gminy jest *Skierbieszowski Park Krajobrazowy*⁸, przyciągający zwłaszcza w porach letniej i jesiennej coraz liczniejszą rzeszę miłośników piękna przyrody.

Fot: Michał Boiski /<http://www.wikipedia.pl>

⁸ Skierbieszowski Park Krajobrazowy utworzony został w 1995. Zajmuje powierzchnię 35 488 ha. Celem powołania parku było zachowanie unikalnych walorów przyrodniczych, historycznych, kulturowych i krajobrazowych Działów Grabowieckich oraz mozaiki siedlisk muraw kserotermicznych i lasów bukowych z charakterystyczną florą i fauną. Głównym walorem krajobrazu Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego jest falisto-pagórkowata rzeźba terenu z systemem głębokich wąwozów, wytworzonych w grubej warstwie lessu, pokrywających niemal cały Park. Przez teren Parku przebiegają 3 szlaki turystyczne: zielony - "Szlak po Działach Grabowieckich", żółty - "Szlak Ariański" i niebieski - "Szlak Tadeusza Kościuszki" oraz ścieżka przyrodniczo-historyczna "Stryjowskie Wąwozy" /<http://www.wikipedia.pl>

Przez gminę przechodzą 4 [szlaki turystyczne](#): czarny, [niebieski](#), [żółty](#) i [zielony](#)

- - „[Szlak „Po Działach Grabowieckich”](#)”
- - „[Szlak Ariański](#)”
- - „[Szlak Tadeusza Kościuszki](#)”
- - „[Szlak śladami Księdza Stefana Wyszyńskiego](#)”
- Ścieżka edukacyjno-spacerowa „Skierbieszów-Dulnik-Zawoda-Brocówka”^{[6][7]}

Przez teren Parku przebiegają 2 trasy rowerowe :

- - „[Skierbieszowska Trasa Rowerowa](#)”
- - LZA-102 „[Po Zamojszczyźnie](#)”
- ścieżka pieszo-rowerowa przyrodniczo-historyczna „Stryjowskie Wąwozy”^[8].

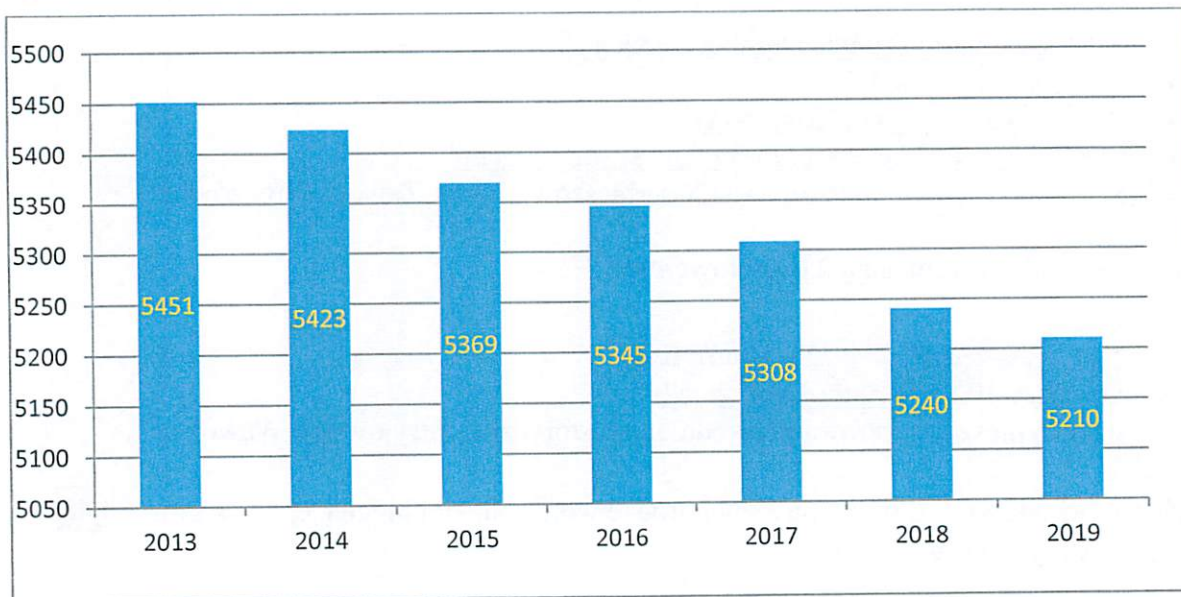
Ruch samochodowy skupia się na jednej drodze wojewódzkiej biegnącej przez gminę **843** - [Zamość](#) - [Skierbieszów](#) - [Chełm](#)

Gmina zajmuje powierzchnię 139,2 km² z czego 80% stanowią użytki rolne, 14% zalesienia oraz 6% pozostałe. W jej skład wchodzi 30 sołectw, z których największym jest Skierbieszów (zamieszkuje w nim ponad 20% wszystkich mieszkańców gminy) oraz Dębowiec. Pozostałe sołectwa w obrębie gminy to: Dębowiec Kolonia, Drewniki, Hajowniki, Iłowiec, Lipina Nowa, Lipina Stara, Marcinówna, Majdan Skierbieszowski, Łaziska, Kalinówka, Osiczyna, Huszczka Duża, Huszczka Mała, Sady, Sławęcín, Suchodębie, Skierbieszów Kolonia, Podwysokie, Podhuszczka, Zabytów, Zawoda, Zrąb, Sulmice, Szorcówka, Wiszenki, Wiszenki Kolonia, Wysokie Pierwsze, Wysokie Drugie.

Gmina Skierbieszów jest drugą co do wielkości gminą Powiatu Zamojskiego. Jej sąsiedztwo tworzą; od wschodu Gmina Grabowiec, od południa Gmina Sitno, stronę zachodnią zajmuje Gmina Stary Zamość i Zamość, stronę północno zachodnią Gmina Izbica i stronę północną Gmina Kraśniczyn położone w obszarze Powiatu Krasnostawskiego.

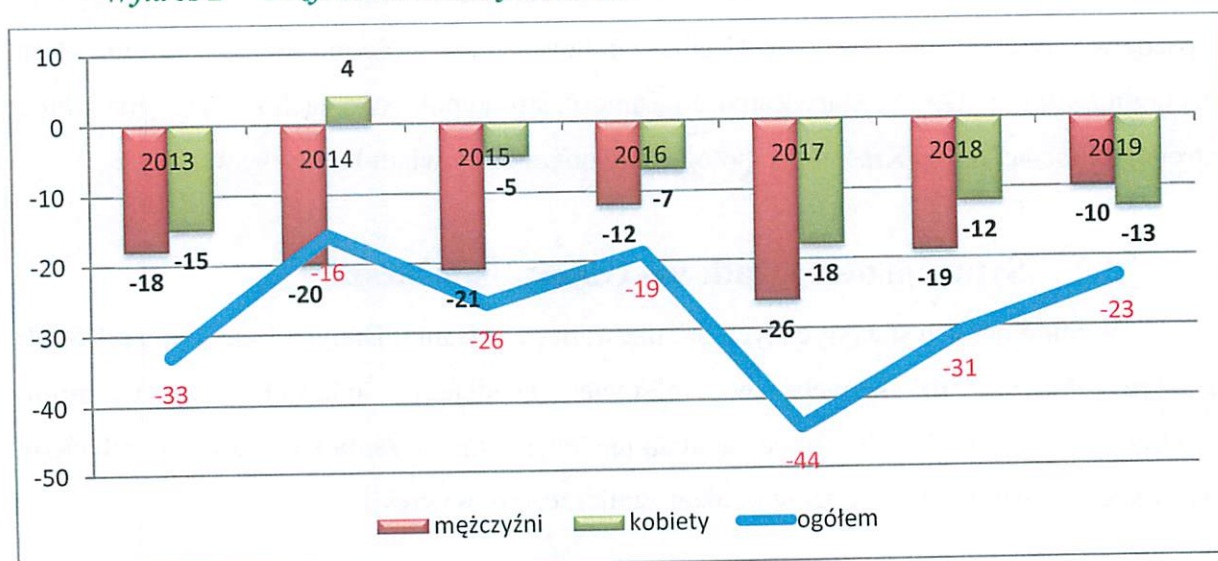
3.2. Sytuacja demograficzna Gminy Skierbieszów

Według danych statystycznych publikowanych w Banku Danych Lokalnych GUS jak i analizy danych uzyskanych w referacie ewidencji ludności urzędu gminy, w Gminie Skierbieszów obserwuje się stałą tendencję zmniejszania się liczby mieszkańców. Zjawisko to szczegółowo obrazuje poniżej zamieszczony wykres 1.

Wykres 1 Liczba mieszkańców Gminy Skierbieszów w latach 2013-2019.

Źródło: Bank Danych Lokalnych ewidencja ludności i USC

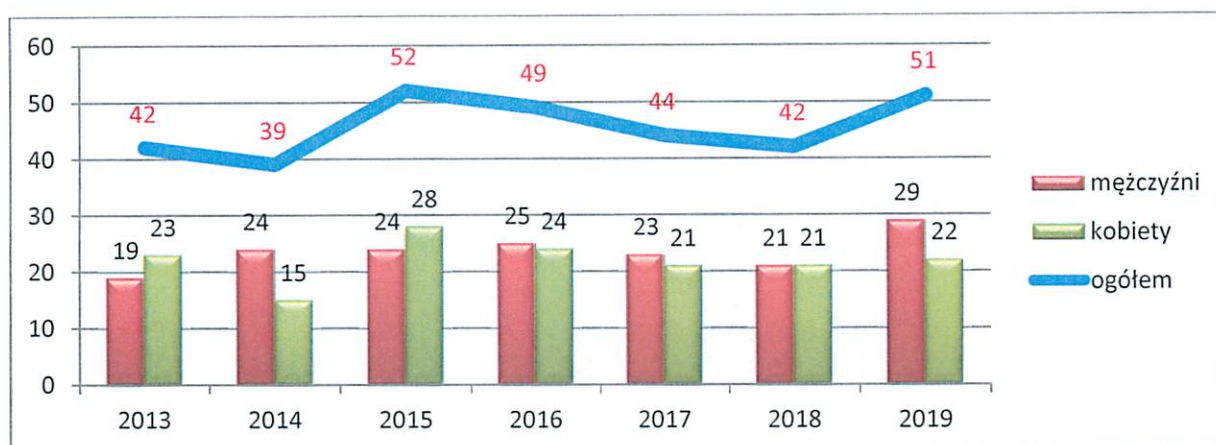
Na koniec 2019 roku liczba ludności wynosiła **5210** osób (w tym 2591 mężczyzn, 2619 kobiet) i jest najmniejszą wartością od kilkunastu lat. W okresie 2013-2019 - badanym na potrzeby Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2021-2026 - tendencja spadkowa liczby mieszkańców jest bardzo widoczna. Na przestrzeni minionego dziesięciolecia ludność Gminy Skierbieszów zmniejszyła się o blisko 350 osób⁹ i należy przypuszczać, że tendencja spadkowa utrzyma się w dalszym ciągu. Wartości ujemne wskazuje przyrost naturalny oraz liczba urodzeń co prezentuje wykres 2 i wykres 3.

Wykres 2 Przyrost naturalny ludności

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych ewidencja ludności i USC

⁹ Diagnoza zawarta w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych na lata 2014-2020 wskazywała, że liczba ludności Gminy w 2019 roku wynosiła 5210 osób.

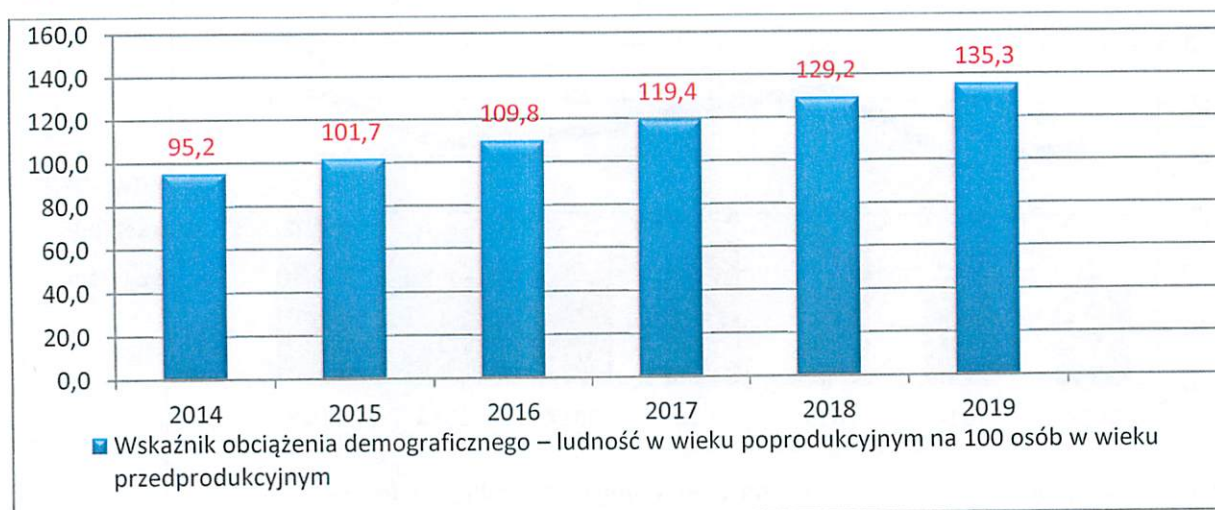
Wykres 3 Urodzenia żywe

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych ewidencja ludności i USC

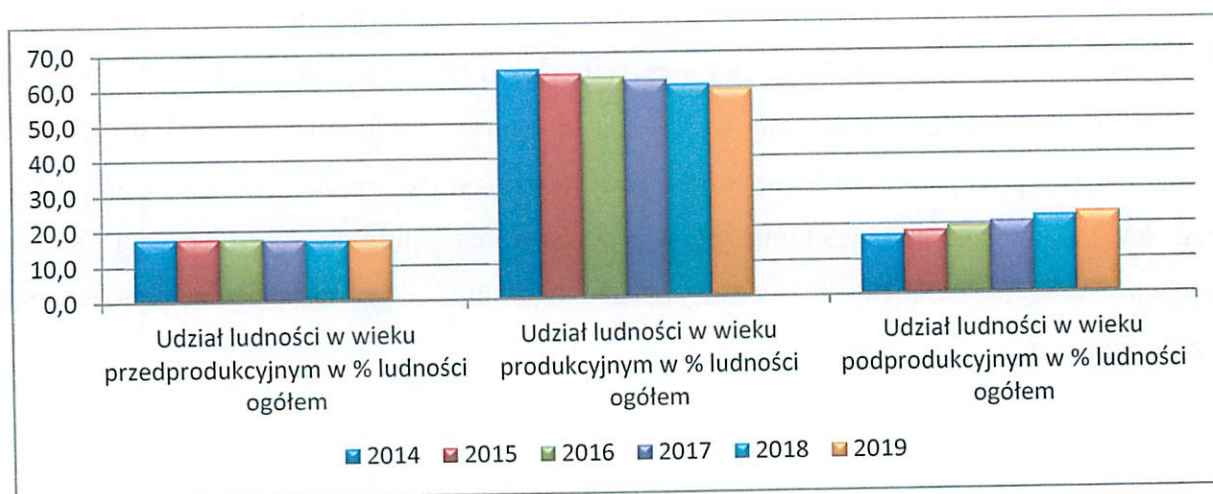
Należy zauważyć jeden z ważnych aspektów demografii a mianowicie migracja. Mieszkańcy Gminy Skierbieszów częściej wyjeżdżali poza jej terytorium niż przyjeżdżali z innych gmin lub regionów. Powodem takiej sytuacji było najczęściej poszukiwanie zatrudnienia, kontynuowanie nauki na studiach wyższych lub sprawy rodzinne. Analizując można przypuszczać, że Gmina Skierbieszów mimo swojego atrakcyjnego położenia nie stanowi bezpiecznego miejsca do życia i rozwoju, a wielu jej mieszkańców (szczególnie w młodym wieku) w najbliższym okresie poszukiwać będzie innych miejsc osiedlenia. Potwierdzają to również inne badane wartości demograficzne, między innymi wskaźnik obciążenia demograficznego.

Jak pokazuje wykres numer 5 wskaźnik ten rośnie od wielu lat. W 2014 roku na 100 mieszkańców Gminy Skierbieszów w wieku przedprodukcyjnym (młodzież i dzieci) przypadło 95 mieszkańców w wieku poprodukcyjnym (emeryci), ale już w 2019 roku 135 seniorów. Ta bardzo widoczna wzrostowa proporcja kształtuje nie tylko sytuację ekonomiczną gminy, ale nade wszystko wpływa na sytuację demograficzną i społeczną jak również wymaga podjęcia konieczność przygotowania gminy do zabezpieczania różnego rodzaju potrzeb związanych z organizacją systemu wsparcia dla starzejącego się społeczeństwa.

Wykres 4 Wskaźnik obciążenia demograficznego w Gminie Skierbieszów.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych ewidencja ludności i USC

Zgodnie z tendencją pokazaną na powyższym wykresie numer 5 sytuacja taka może się utrzymywać na obecnym poziomie, a nawet nieznacznie pogarszać ponieważ zmniejsza się liczba urodzeń, natomiast liczba osób w wieku poprodukcyjnym zwiększa się z roku na rok. Przedstawiony obraz populacji charakteryzuje jednak pozytywna cecha, mianowicie znacząco wysoki poziom osób w wieku produkcyjnym w stosunku do pozostałych kategorii wiekowych, tj. osób w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym.

Wykres 5 Ludność w wieku przedprodukcyjnym, produkcyjnym i poprodukcyjnym w Gminie Skierbieszów

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych ewidencja ludności i USC

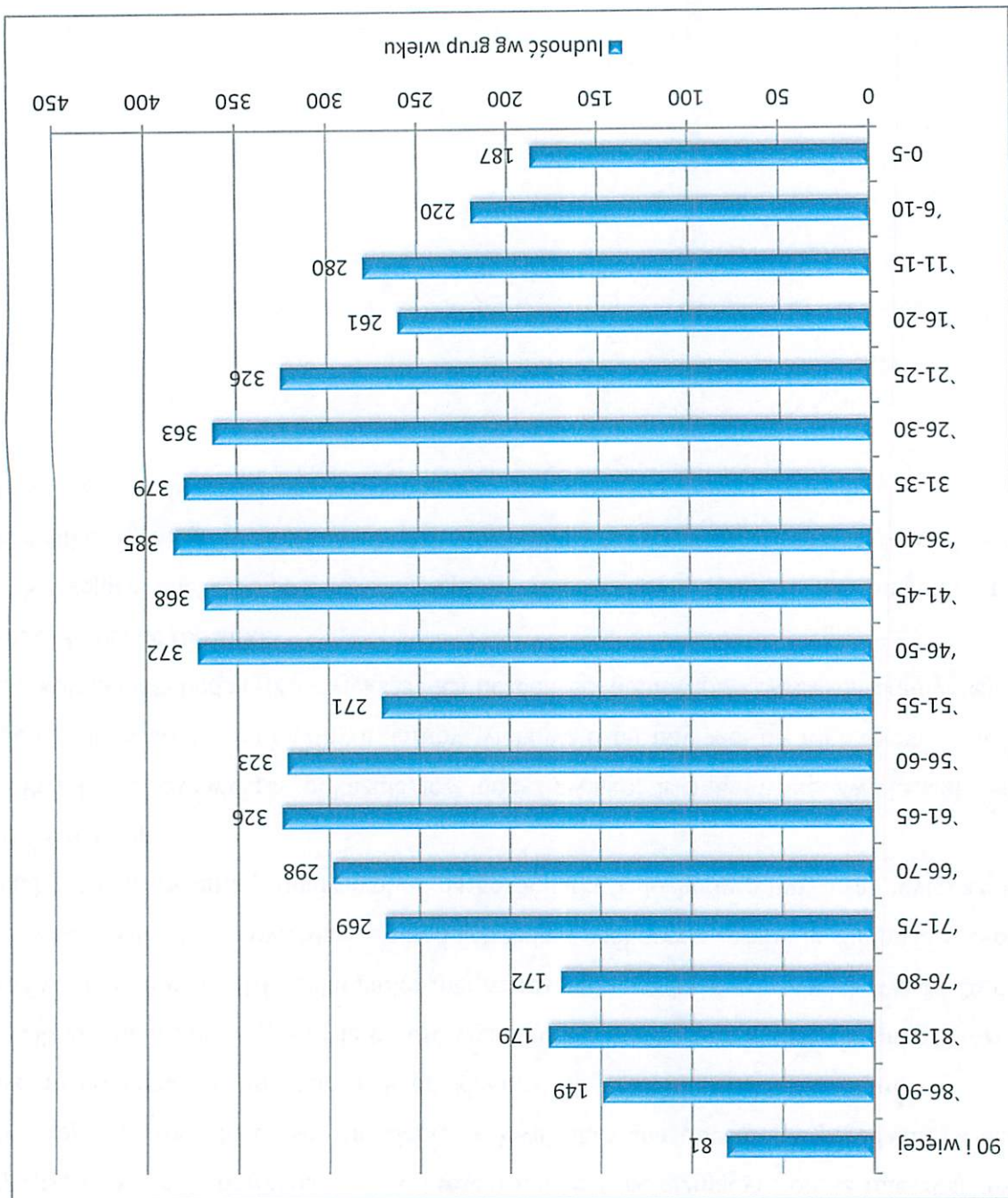
Wzrost liczby osób w wieku produkcyjnym należy ostrożnie postrzegać jako czynnik pozytywny, bowiem w porównaniu z wykresem numer 6 pokazującym obraz mieszkańców według grup wiekowych, część mieszkańców kwalifikowana obecnie w przedziale wieku produkcyjnego niebawem znajdzie się w przedziale osób w wieku poprodukcyjnym.

Obraz pokazany na wykresie 6 dość wyraźnie charakteryzuje sytuację demograficzną Gminy Skierbieszów. W 2019 roku najliczniej reprezentowane były grupy wiekowe od 26 do 50 roku życia. Można by stwierdzić, że pod względem wiekowym, grupy te stanowią istotny potencjał rozwojowy gminy, mają wpływ na gospodarkę i dochody gminy oraz wytyczanie kierunków rozwoju.

Przedstawiony wykres pokazuje też inne zjawisko, a mianowicie zwiększanie się populacji osób w wieku senioralnym. Grupy wiekowe osób powyżej 65 roku życia są dość liczne, a kolejne lata będą tylko zwiększać ich liczebność, ponieważ w okres senioralny wejdą kolejne, dość liczne roczniki.

Starzejące się społeczeństwo, odpływ mieszkańców gminy do innych stref zamieszkania, ujemny przyrost naturalny powodują, że sytuacja demograficzna Gminy Skierbieszów może być oceniana jako trudna.

Wykres 6 *Ludność Gminy Skierbieszów według grup wieku – stan na 31.12. 2019r*

Zródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych ewidencji ludności USC

Na dzień 31 grudnia 2019 roku sytuacja demograficzna Gminy Skierbieszów nie uległa zmianie. W dalszym ciągu obserwuje się niski przyrost naturalny, nie ma naturalnej zastępowalności pokoleń, utrzymuje się tendencja wzrostowa w grupie osób wchodzących w wiek senioralny.

3.3. Sytuacja ekonomiczna mieszkańców Gminy Skierbieszów

Gmina Skierbieszów, podobnie jak sąsiadujące z nią gminy powiatu zamojskiego jest gminą rolniczą. Dobre warunki glebowe pozwalają na uprawę zbóż w przewadze pszenicy, buraków cukrowych, ziemniaków i rzepaku, ale wysokotowarowa produkcja rolna nie jest najlepiej rozwinięta. Produkcja owoców i warzyw przekraczająca w znacznym stopniu możliwość spożycia przez mieszkańców gminy stanowi podatny grunt dla rozwoju przetwórstwa rolno-spożywczego. Gospodarstwa rolne są niewielkie, przeciętna wielkość gospodarstwa kształtuje się na poziomie poniżej 5 ha, podobnie jak na terenie całego powiatu zamojskiego, gdzie zewidencjonowano ponad ok. 24 tys. gospodarstw, ale niewiele gospodarstw ma powierzchnię powyżej 50 ha. Na terenie Gminy Skierbieszów w ewidencji podatkowej Urzędu Gminy widnieje tylko 7 gospodarstw przekraczających swoim obszarem tak duży areal. Gospodarka rolna od lat pozostaje na podobnym poziomie, nie gwarantując mieszkańcom gminy znaczących dochodów. Rolnicy prowadzący niewielkie obszarowo gospodarstwa rolne stanowią bardzo duży odsetek wszystkich gospodarstw rolnych w Gminie Skierbieszów. Na 3619 obszarowych pozycji w ewidencji gruntów Urzędu Gminy, występuje aż 1755 działek rolnych do 1 ha powierzchni, 1268 gospodarstw o powierzchni do 5ha co stanowi 35,04% wszystkich gospodarstw. Kolejną grupę w ewidencji Urzędu Gminy stanowią gospodarstwa rolne o wymiarze powyżej 5 ha do 30 ha w ilości 357 co stanowi 9,86% oraz 7 powyżej 50 ha wszystkich zarejestrowanych na terenie Gminy Skierbieszów.

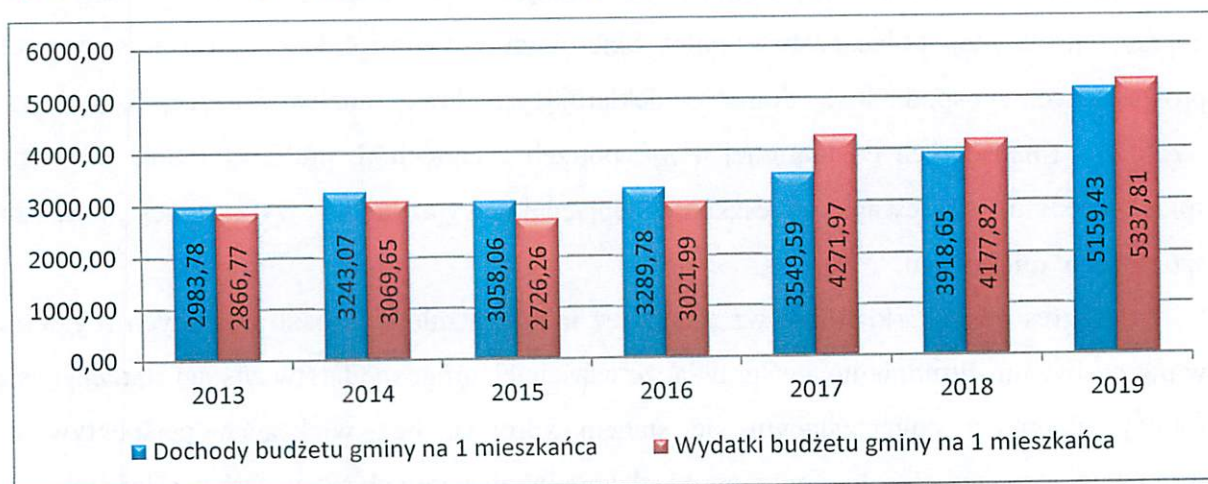
Taki obraz rolnictwa pokazuje niepokojące zjawisko tak zwanego ukrytego bezrobocia oraz ubóstwa, bowiem w niewielkich obszarowo gospodarstwach rolnicy nie mają możliwości i szans uzyskiwania dochodów na takim poziomie, jaki mógłby zagwarantować dobre warunki ekonomiczne, możliwość zaspokajania potrzeb i poprawiać status ekonomiczny. Z informacji uzyskanych z bazy danych GUS można wyliczyć wskaźnik stanu deprawacji lokalnej społeczności Gminy Skierbieszów wynosi 4,34%. Jest to odsetek osób prowadzących gospodarstwa domowe deklarujących brak możliwości zaspokojenia ze względów finansowych co najmniej 4 z 9 potrzeb : samochód, pralka, telefon, telewizor, spłaty kredytu, ogrzewanie mieszkania, opłacenia wyjazdu na wypoczynek, wydatki, spożywanie mięsa i ryb.

Regres gospodarki rolnej wzmacnia też migracja młodych osób do innych regionów w poszukiwaniu zatrudnienia, co sprawia, że właścicielami gospodarstw zostają starzejący się rolnicy, dotknięci pogarszającym się stanem zdrowia, bez większych perspektyw na wzmocnienie produkcji rolnej oraz wprowadzanie innowacyjnych rozwiązań w rolnictwie.

Szansą na rozwój są gospodarstwa specjalizujące się w produkcji zdrowej, ekologicznej żywności, przetwórstwa tej żywności oraz agroturystyce. Korzystna sytuacja ekologiczna, czyste powietrze, woda, duże powierzchnie zalesień wynoszące 1992 ha, co stanowi 14,3% powierzchni gminy oraz istnienie Skierbieszowskiego Parku Krajobrazowego. Ten potencjał może wpływać istotnie na poprawę kondycji ekonomicznej Gminy Skierbieszów. Ważnym aspektem dla rozwoju gminy jest przyjęty plan „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Skierbieszów na lata 2017-2023” dotyczący rewitalizacji przestrzeni publicznej i lokalnej infrastruktury poprzez poprawę jej estetyki, nadawanie jej nowych funkcji o charakterze społeczno-gospodarczym i wstrzymanie procesu degradacji za pomocą prowadzonych działań inwestycyjnych. W wytypowanych miejscowościach gminy spełniających odpowiednie kryteria planowane są różnego rodzaju działania inwestycyjne, mające wpływ na aktywizację społeczną poszczególnych miejscowości. Są również plany rozwoju ogólnie przyjętej agroturystyki, jako istotnemu elementowi sprzyjającemu rozwojowi lokalnej turystyki.

Obraz sytuacji ekonomicznej Gminy Skierbieszów można oceniać też na podstawie informacji o dochodach i wydatkach budżetu gminy na zadania publiczne. Sytuację tę prezentuje wykres nr 7 pokazując zróżnicowany, ale z tendencją wzrostową poziom dochodów i wydatków. Przez cztery lata tj. 2013 i 2016 rok poziom wydatków był nieco niższy od poziomu dochodów budżetu gminy, co z jednej strony oznacza wysoki stopień zaspokojenia potrzeb społecznych mieszkańców przez gminę, lecz z drugiej dość duże potrzeby społeczne mieszkańców. Od 2017 do 2019 roku należy zauważyć tendencję wzrostu wydatków nad poziom dochodów co, oznacza iż zaspokajanie potrzeb społeczeństwa wymaga zaangażowania większej ilości środków budżetowych.

Wykres 7 Dochody i wydatki budżetu gminy na 1 mieszkańca

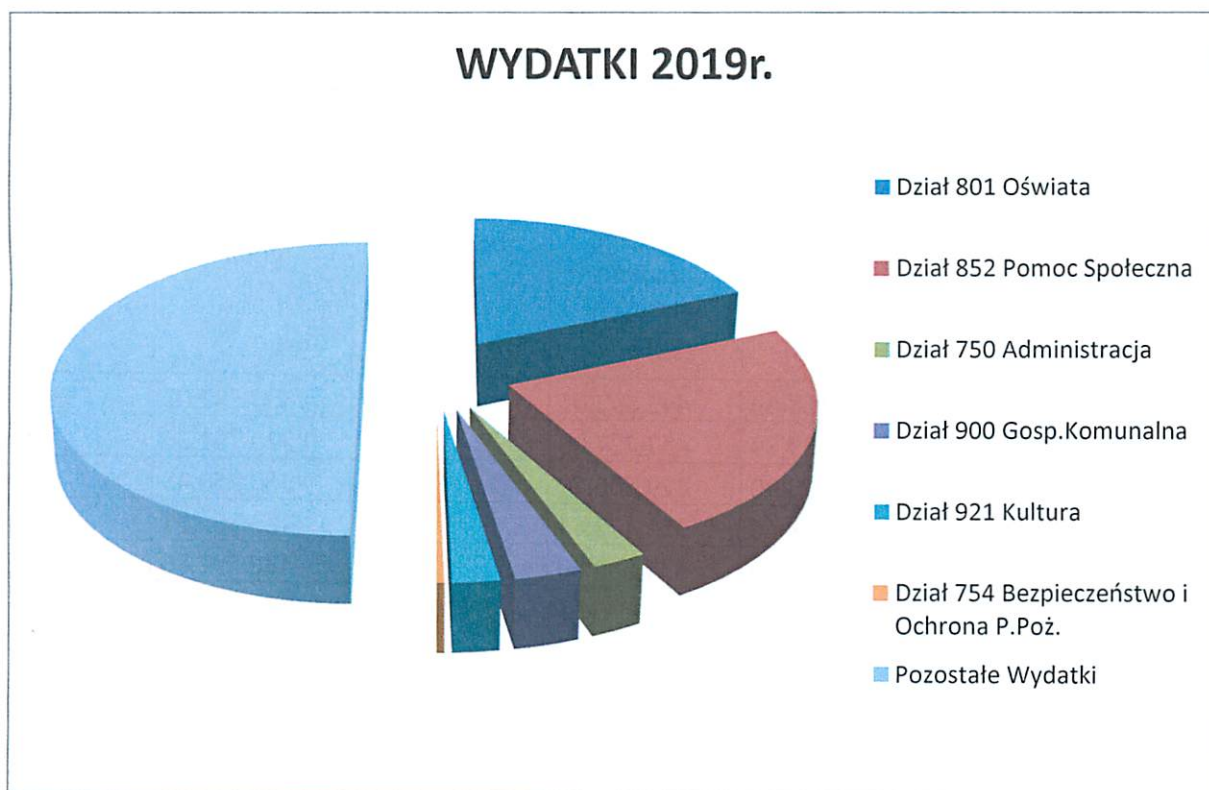

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych UG

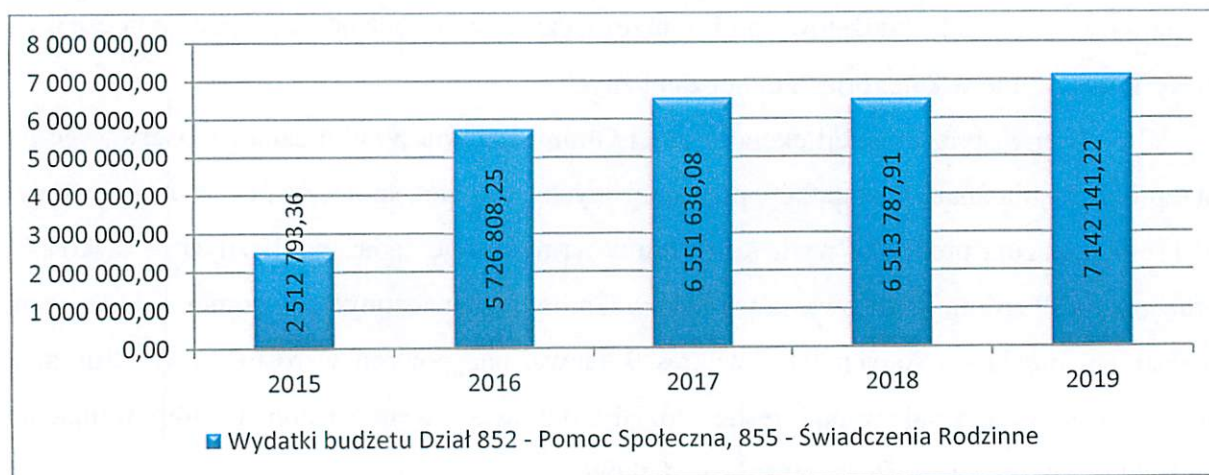
Analizując potrzeby społeczne mieszkańców Gminy Skierbieszów można stwierdzić, że największe wydatki budżetowe gminy przeznaczone są na oświatę i pomoc społeczną, co klasyfikuje Gminę w kategoriach mniej zamożnych.

Podobny obraz sytuacji ekonomicznej Gminy Skierbieszów można zaobserwować po przeprowadzeniu analizy wydatków przeznaczonych na pomoc społeczną. Prezentowane dalej wykresy pokazują proporcje wydatków Gminy na realizację zadań publicznych – wykres 8, oraz poziom i źródła finansowania wydatków Gminy przeznaczonych na pomoc społeczną na przestrzeni pięciu minionych lat – wykres 9 zauważając poziom wzrostowy. W strukturze źródeł finansowania należy podkreślić udział środków subwencji i dotacji który wzmacnia budżet Gminy w kwestii finansowania wydatków.

Wykres 8 Wydatki Gminy na realizację zadań publicznych w 2019 roku

Źródło: Opracowanie własne na podstawie bazy danych UG

Wykres 9 Wydatki budżetu Gminy przeznaczone na pomoc społeczną i rodzinną.

Źródło: opracowanie własne na podstawie sprawozdań finansowych i resortowych.

Tabela 1

Źródła finansowania zadań pomocy społecznej w Gminie Skierbieszów						
rok	wydatki ogółem	dofinansowanie budżetu państwa na realizację zadań zleconych	dotacja z budżetu państwa na realizację zadań własnych gminy	środki EFS	środki własne gmin	udział procentowy środków gminy w ogólnej kwocie wydatków
2015	2 512 793,36	1 736 168,69	442 842,65	0	333 782,02	13,28%
2016	5 726 808,25	4 948 289,89	457 727,00	0	320 791,36	5,60%
2017	6 551 636,08	5 755 178,90	429 506,70	0	366 950,48	5,60%
2018	6 513 787,91	5 674 948,66	355 472,44	0	483 366,81	7,42%
2019	7 142 141,22	6 320 673,86	334 869,50	0	486 597,86	6,81%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań i planów finansowych.

Poziom wydatków budżetu gminy przeznaczonych na pomoc społeczną w 2019 roku wynosił 7 142 141,22 zł, co w przeliczeniu na jedn. mieszkańca stanowi kwotę 1 370,85 zł¹⁰, w przeliczeniu na jedną osobę korzystającą z różnych form pomocy kwotę 6 099,18 zł¹¹, zaś w przeliczeniu na jedną rodzinę korzystającą z pomocy społecznej średni poziom wydatków wynosił 12 891,95 zł¹² w ciągu roku. Należy zauważyć że wzrost poziomu wydatków na zadania socjalne społeczeństwa gminy, jest wynikiem prowadzonej przez państwo i rząd

¹⁰ Wynik stanowi iloraz kwoty 7 142 141,22 zł i liczby mieszkańców wynoszącej 5210 osób.

¹¹ Wynik stanowi iloraz kwoty 7 142 141,22 zł i liczby 1171 tj. liczbę osób korzystających z różnej pomocy w 2019 roku,

¹² Wynik stanowi iloraz kwoty 7 142 141,22 zł i liczby rodzin korzystających z pomocy społecznej, która w 2019 roku wynosiła 554 rodzin.

polityki prorodzinnej wspierającej szczególnie rodziny z dziećmi (np. świadczenia .wychowawcze 500 +, 300 +, zasiłki rodzinne, stypendia szkolne).

Prezentowany powyżej poziom wydatków na realizację zadań związanych z udzielaniem pomocy może świadczyć o dość trudnej sytuacji ekonomicznej mieszkańców gminy. Potwierdza to informacja o świadczeniach finansowych wypłacanych mieszkańcom gminy znajdującym się w trudnej sytuacji życiowej. Obraz tej sytuacji przedstawiają kolejne zestawienia i tabele.

Świadczenia realizowane na rzecz mieszkańców w dużej mierze obejmują pomoc finansową wypłacaną w różnych formach np. świadczenia wychowawcze 500 +, 300 +, zasiłki rodzinne, stypendia szkolne, zasiłki stałe, okresowe lub celowe, dodatki mieszkaniowe. Do zasiłków wypłacanych mieszkańcom wynikających stricte z ustawy o pomocy społecznej, w szczególności należą: zasiłki stałe, okresowe, celowe przyznawane osobom i rodzinom nie posiadającym własnych dochodów lub posiadającym dochody poniżej ustawowo określonego progu dochodowego.

Tabela 2

Zasiłki stałe					
Rok	Liczba świadczeniobiorców (w tym samotnie gospodarujących)	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2015	24 (19)	245	24	35	115 808
2016	24 (18)	260	23	39	130673
2017	21 (19)	209	21	39	108878
2018	19 (15)	191	19	28	100433
2019	17 (13)	177	17	29	94573

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Zasiłki stałe stanowią wsparcie dla pewnej grupy mieszkańców gminy z niepełnosprawnościami lub z tytułu wieku nie mających szans na uzyskanie stałego świadczenia rentowego lub emerytalnego. Na przestrzeni analizowanych pięciu lat liczba świadczeniobiorców zmniejszyła się o 7 osób, zaś kwota wypłacanych świadczeń spadła w tym okresie o prawie 21 tysięcy złotych. Analiza świadczeniobiorców zasiłków stałych pokazuje też rosnącą z roku na rok grupę osób samotnie gospodarujących, dla których zasiłek stały jest istotnym wsparciem w zaspokajaniu podstawowych potrzeb życiowych. Grupa osób samotnie gospodarujących stanowi 80% całej grupy świadczeniobiorców zasiłku stałego.

Należy również zauważyć zmniejszanie się liczby rodzin korzystających ze świadczeń pieniężnych okresowo. W tej kategorii, podobnie jak u osób stale wymagających wsparcia finansowego obserwuje się tendencję spadkową. Na przestrzeni pięciu lat liczba świadczeniobiorców zmalała o 50% , zaś kwota świadczeń w porównywanym okresie o ponad 50 tysięcy złotych w skali roku.

Zmniejszająca się liczba rodzin oraz mniejsza wartość udzielonych świadczeń są wyraźnym odzwierciedleniem uzyskiwania wyższych dochodów przez społeczeństwo. Szczególnie przychodowość uzyskiwana z gospodarstw rolnych z hektara przeliczeniowego po przeliczeniu przekracza znacznie kryteria dochodowe - ustawowe uprawniające do udzielenia tej formy pomocy. Wynika to również z poprawy zaspokajania potrzeb życiowych rodzin poprzez korzystanie z różnego rodzaju form wsparcia udzielanego przez państwo (np. świadczenia wychowawcze 500+, świadczenia rodzinne, dobry start 300+, stypendia szkolne) jak również poprawy sytuacji na rynku pracy (spadek bezrobocia) poprzez większą możliwość pozyskania zatrudnienia. W przyszłości utrzymanie tej tendencji spadkowej spowodowanej poprawą sytuacji materialnej społeczeństwa może skutkować pozytywnie na sytuację demograficzną gminy w szczególności młodego pokolenia.

Szczegółowe informacje o liczbie zasiłkobiorców oraz wartościach wypłacanych świadczeń prezentuje tabela 3.

Tabela 3

Zasiłki okresowe ogółem					
Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2015	53	245	51	153	99 383
2016	48	217	48	135	89439
2017	39	198	38	95	74452
2018	22	99	22	44	37756
2019	22	108	22	52	44972

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Osoby uprawnione do korzystania z zasiłków okresowych można zakwalifikować do kilku podkategorii ze względu na powód, jaki uprawnia do świadczeń. W Gminie Skierbieszów najczęstszym powodem do okresowego wsparcia finansowego było bezrobocie. Pozostałe powody - długotrwała choroba i niepełnosprawność stanowiły podstawę do

przyznania pomocy nielicznym osobom. W 2019 roku świadczenia okresowe z powodu choroby lub niepełnosprawności wypłacono łącznie 9 osobom.

Tabela 4

Zasiłki okresowe z powodu bezrobocia					
Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2015	46	220	46	128	89793
2016	44	204	44	116	82835
2017	37	183	36	90	69263
2018	21	96	21	38	36623
2019	20	99	20	47	40434

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

W świetle przedstawionych informacji sytuację ekonomiczną mieszkańców Gminy Skierbieszów można ocenić jako stabilną, ale wymagającą szczególnej koncentracji na osobach dotkniętych bezrobociem, szczególnie tak zwanym bezrobociem ukrytym powiązanim z rolnictwem, a ściślej prowadzeniem niedochodowych, niewielkich obszarowo gospodarstw rolnych oraz brakiem dochodów umożliwiającym zaspokojenie życiowych potrzeb.

3.4. Identyfikacja problemów społecznych na obszarze Gminy Skierbieszów

3.4.1. Charakterystyka głównych problemów społecznych

Szczegółowa charakterystyka problemów społecznych występujących na terenie Gminy Skierbieszów jest wynikiem analizy ogólnie dostępnych dokumentów statystycznych, głównie na poziomie Banku Danych Lokalnych oraz dokumentów gromadzonych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skierbieszowie.

Analizie poddano dokumentację opisującą pięcioletni horyzont czasowy, biorąc pod uwagę liczbę rodzin objętych poszczególnymi formami wsparcia, liczbę osób w tych rodzinach, w wybranych przypadkach także liczbę udzielonych świadczeń. Za najbardziej istotne dla identyfikacji problemów społecznych uznano wartości liczbowe obrazujące liczbę osób i rodzin uznając, że osoby i rodziny korzystające z różnego typu wsparcia stanowią

istotną grupę reprezentatywną, bowiem reprezentują tę część mieszkańców gminy, która potencjalnie dotknięta jest różnego rodzaju problemami społecznymi.

Obraz problemów społecznych, wynikający z analizy materiałów jakimi dysponuje GOPS ujęto w tabelaryczne zestawienia. Jedną z ważniejszych informacji o sytuacji problemowej mieszkańców Gminy jest liczba rodzin objętych głównie pomocą społeczną. Poddany analizie wieloletni okres pokazuje, że liczba osób korzystających z pomocy społecznej na terenie Gminy Skierbieszów (a zarazem osób w tych rodzinach) maleje, co może być przejawem poprawy warunków ekonomicznych mieszkańców. Jest to jednak ostrożny wniosek z uwagi na fakt, że część mieszkańców Gminy – np. ok 11% w 2019 roku¹³ - to osoby, które korzystały z pomocy społecznej otrzymując głównie świadczenia finansowe spełniając ustalone ustawowe kryteria dochodowe.

Tabela 5

Ogólna liczba rodzin objętych pomocą społeczną w Gminie Skierbieszów		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	247	925
2012	247	890
2013	243	871
2014	231	795
2015	211	729
2016	208	703
2017	202	688
2018	154	527
2019	158	530

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

O poprawie w sytuacji ekonomicznej niektórych mieszkańców Gminy świadczy też fakt udzielania pomocy w formie umorzeń zobowiązań podatkowych ze względu na trudną sytuację materialną czy zdarzenie losowe. W 2019 roku udzielono tej pomocy 8 osobom.

Analizując inne wartości w dokumentach statystycznych GOPS zaobserwowano działania adresowane do osób nie posiadających własnych dochodów, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie najpilniejszych potrzeb życiowych, definiowanych w kategoriach „ubóstwa” można tu mówić o tzw. wskaźniku stanu deprawacji

¹³ Wartość tą stanowi procent mieszkańców gminy objętych pomocą społeczną w 2019 roku. Wartość została wyliczoną została jako iloraz liczby 530 tj. liczby osób w rodzinach korzystających z pomocy (patrz zestawienie nr.1) oraz liczby mieszkańców wynoszącej 5210 osób - pomnożony przez 100.

lokalnej społeczności Gminy. Liczbę tych osób prezentuje tabela zamieszczona w dalszej części opracowania.

Tabela 6

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ubóstwa na terenie Gminy Skierbieszów		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	209	798
2012	217	789
2013	216	773
2014	216	761
2015	189	667
2016	176	597
2017	154	534
2018	95	318
2019	88	282

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Informacje z tabeli 6 pokazują istotnie zmniejszającą się liczbę osób, które korzystały z pomocy społecznej z uwagi na brak środków do życia, choć odsetek zakwalifikowanych do pomocy wskazuje, że co siedemnasty mieszkaniec Gminy żyje w warunkach pod względem braku możliwości zaspokojenia własnych życiowych potrzeb.

Analiza dokumentów GOPS pokazuje także problem bezrobocia. Liczba rodzin objętych pomocą finansową, w których co najmniej jedna osoba w wieku aktywności zawodowej pozostaje bez zatrudnienia z roku na rok ulega zmniejszeniu. W 2012 roku było to 116 rodzin liczących 401 osób, tj. 7,5% mieszkańców Gminy, ale 2016 rok pokazuje tylko 101 rodzin o liczbie 339 osób w rodzinie, natomiast w 2019r. już 63 rodziny o liczbie osób 217 tj. 4,16% mieszkańców co może być optymistycznym prognostykiem zmniejszającego się problemu bezrobocia na terenie Gminy Skierbieszów.

Tabela 7

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezrobocia		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	118	417
2012	116	401
2013	123	437
2014	119	411
2015	109	372
2016	101	339

2017	95	322
2018	69	237
2019	63	217

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Wsparciem dla osób bezrobotnych były prace interwencyjne organizowane przez gminę w porozumieniu z powiatowym urzędem pracy. W okresie ostatnich 24 miesięcy¹⁴ minionych lat z tej formy wsparcia korzystało średnio 5 osób rocznie.

Wśród świadczeniobiorców GOPS Skierbieszów zaznacza się też liczba rodzin, w których co najmniej jedna z osób jest dotknięta niepełnosprawnością. W ogólnej liczbie rodzin zakwalifikowanych do pomocy rodziny borykające się z niepełnosprawnością stanowią blisko 20%, ale w ogólnej liczbie mieszkańców Gminy problem osób z niepełnosprawnością jest nieco mniejszy, choć dane statystyczne w tym zakresie są niepełne i trudno jednoznacznie określić tę sytuację.

Tabela 8

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu niepełnosprawności		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	48	159
2012	52	160
2013	54	184
2014	52	176
2015	50	151
2016	39	117
2017	38	128
2018	40	127
2019	36	119

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Podobnie jest z diagnozą sytuacji zdrowotnej mieszkańców Gminy Skierbieszów. Analiza tego problemu wykonana przez pryzmat świadczeniobiorców pomocy społecznej nie stanowi informacji, która odzwierciedla problemy zdrowotne mieszkańców Gminy, ale jest jedyną, którą można potraktować jako sygnał o niedoborach finansowych osób zmuszonych do podjęcia długotrwałego i kosztownego leczenia. W statystyce GOPS problem zdrowotne, a raczej konieczność wsparcia osób w związku z chorobą dotyczą niewielkiej grupy osób, która mimo pewnych wahań w analizowanym okresie wykazuje tendencję malejącą, co prezentuje poniżej zamieszone zestawienie.

¹⁴ Patrz <http://www.pup.zamość.pl/Statystyki/Stan> na dzień 31.12.2019r

Tabela 9

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu długotrwałej choroby		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	15	52
2012	18	55
2013	21	67
2014	15	55
2015	23	68
2016	18	65
2017	14	50
2018	19	68
2019	20	63

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

W rodzinach mieszkających w Gminie Skierbieszów daje się zauważyć problem uzależnienia od alkoholu oraz związane z nim niepożądane zachowania społeczne. Dokumenty statystyczne pokazują sporadyczne przypadki rodzin, w których pojawia się ten problem, ale skutki uzależnień nawet w niewielkiej grupie są odczuwalne jako destrukcyjne dla funkcjonowania rodzin, tym bardziej, że w rodzinach z problemem alkoholowym pojawia się często przemoc, przestępstwa i inne problemy zagrażające trwałości rodziny oraz wychowującym się w rodzinach dzieciom i młodzieży. Przedstawione dalej tabele prezentują obraz występujących problemów uzależnień.

Tabela 10

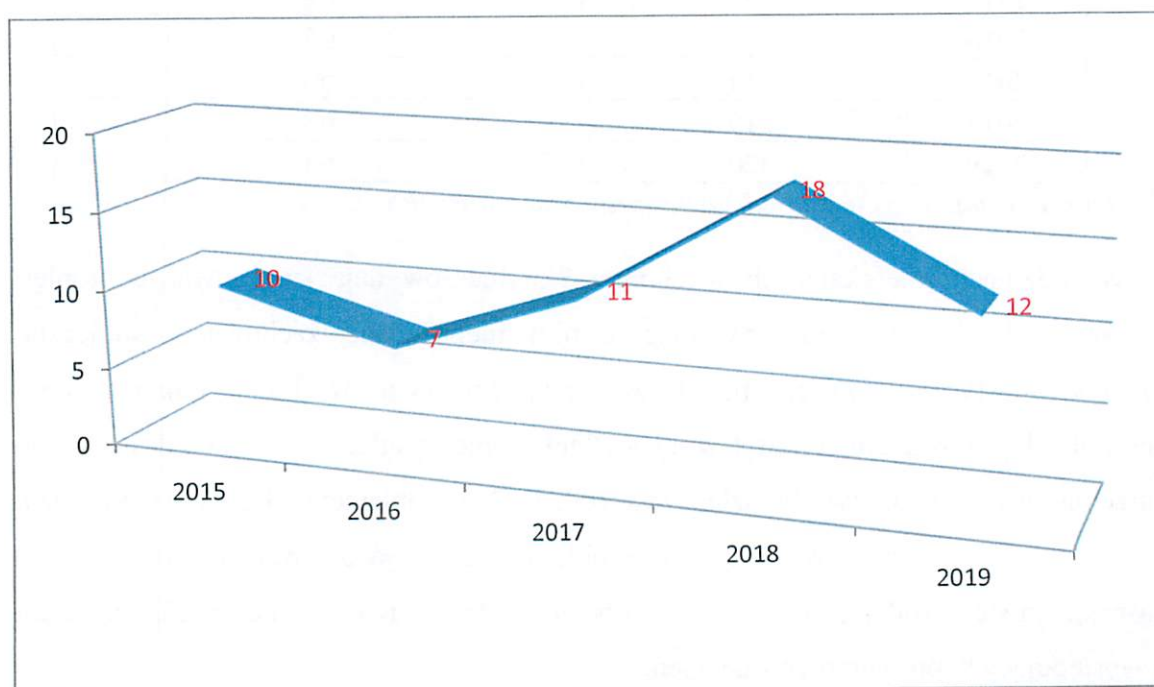
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu alkoholizmu		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	2	9
2012	3	12
2013	2	9
2014	3	12
2015	1	7
2016	2	2
2017	2	9
2018	1	1
2019	2	3

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Uzupełnieniem informacji o problemie uzależnień wśród mieszkańców Gminy Skierbieszów są dane z Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, z których wynika, że GKRPA w okresie od 2015 do 2019 roku podejmowała każdego roku

działania wspierające wobec kilkunastu mieszkańców Gminy. Liczba osób znajdujących się w obszarze zainteresowania Komisji od 2015 do 2019 roku wykazuje tendencję zrównoważoną natomiast tendencja wzrostowa w 2018r. może być przejawem zwiększonej aktywności prac komisji oraz lepszą diagnozą tego problemu na obszarze Gminy.

Wykres 10 Liczba osób objętych wsparciem GKRPA

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań GKRPA

Problem przemocy w Gminie Skierbieszów ściśle powiązany jest z nadmiernym spożywaniem alkoholu lub innych środków odurzających powodujących dysfunkcje i konflikty w rodzinach. Problem stosowania środków przemocy dotychczas nie został szczegółowo rozpoznany. Sytuacja zmienia się na skutek występowania różnych trudnych sytuacji życiowych w środowisku jak również skuteczności działania Gminnego Zespołu Interdyscyplinarnego, który jest odpowiedzialny za wdrażanie procedury Niebieskiej Karty wobec osób doświadczających przemocy oraz sprawców przemocy. Powołany Zarządzeniem Nr 29/2011r Wójta Gminy Skierbieszów z dnia 27 lipca 2011 roku Zespół rozpoczął swoją pracę od 2012 roku. W analizowanym okresie przedstawionym w tab.10, rezultatem działań Zespołu było podjęcie 10 interwencji w sprawach przeciwdziałania przemocy w 2015 roku oraz 12 interwencji w 2019 roku. Z roku na rok liczba interwencji zwiększa się minimalnie lub zwiększa, a jak pokazuje kilkuletnia praktyka Zespołu skala przemocy i jej skutki, systematycznie badane i monitorowane i pozostają na zbliżonym poziomie.

Problem przemocy występuje w pewnym powiązaniu z problemem uzależnienia od alkoholu, co jest widoczne w pracach Gminnej Komisji ds. Rozwiązywania Problemów Alkoholowych. Przemoc i inne dysfunkcje w rodzinie z reguły występują w wyniku nadużywania różnego rodzaju używek, jak wspomniany alkohol, dopalacze, tytoń czy narkotyki.

Problemem, który rysuje się na terenie Gminy Skierbieszów przez pryzmat wsparcia udzielanego przez GOPS jest trudna sytuacja grupy emerytów i rencistów. Szczegółowy jej obraz widoczny jest po analizie tabeli 11 zamieszczonej poniżej.

Tabela 11

Liczba rodzin emerytów i rencistów objętych pomocą (w tym samotnie gospodarujących)		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	34 (3)	117
2012	28 (2)	93
2013	31 (1)	114
2014	28 (3)	107
2015	26 (2)	94
2016	12 (1)	38
2017	24(2)	92
2018	19(1)	67
2019	21(7)	57

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Wśród świadczeniobiorców grupa ta stanowi ok.13,3%. Emeryci i renciści Gminy Skierbieszów to osoby o najniższych świadczeniach z ubezpieczenia społecznego, często schorowani i niepełnosprawni, wymagający kompleksowego wsparcia w systemie lokalnym. Na poziomie danych Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej problemy osób w wieku senioralnym widoczne są przez pryzmat niskich świadczeń i pomocy w formie świadczeń pieniężnych – głównie zasiłków jednorazowych/celowych z przeznaczeniem na zakup opału, leków itp.

Problemy osób w wieku senioralnym to też konieczność korzystania z usług z racji pogarszającego się stanu sprawności psychofizycznej oraz braku osób, które mogłyby takie wsparcie zapewnić w domu rodzinnym. Wielu z mieszkańców w wieku senioralnym mimo posiadania potomstwa mieszka oddzielnie i samodzielnie prowadzi gospodarstwo domowe. Osoby w wieku senioralnym wymagające stałej opieki i pielęgnacji umieszczane są niekiedy w domach pomocy społecznej. Mieszkańcy gminy zamieszkujący w domach pomocy

społecznej są zobowiązani do ponoszenia odpłatności za taki pobyt. Dochody własne mieszkańców są jednak zdecydowanie niższe niż pełny koszt utrzymania, co sprawia, że gmina obowiązana jest partycypować w kosztach pobytu mieszkańców w domach pomocy społecznej poza własnym obszarem.

Liczba mieszkańców Gminy Skierbieszów umieszczana w domach pomocy społecznej zmienia się corocznie zależnie od sytuacji życiowych, co prezentuje tabela 12.

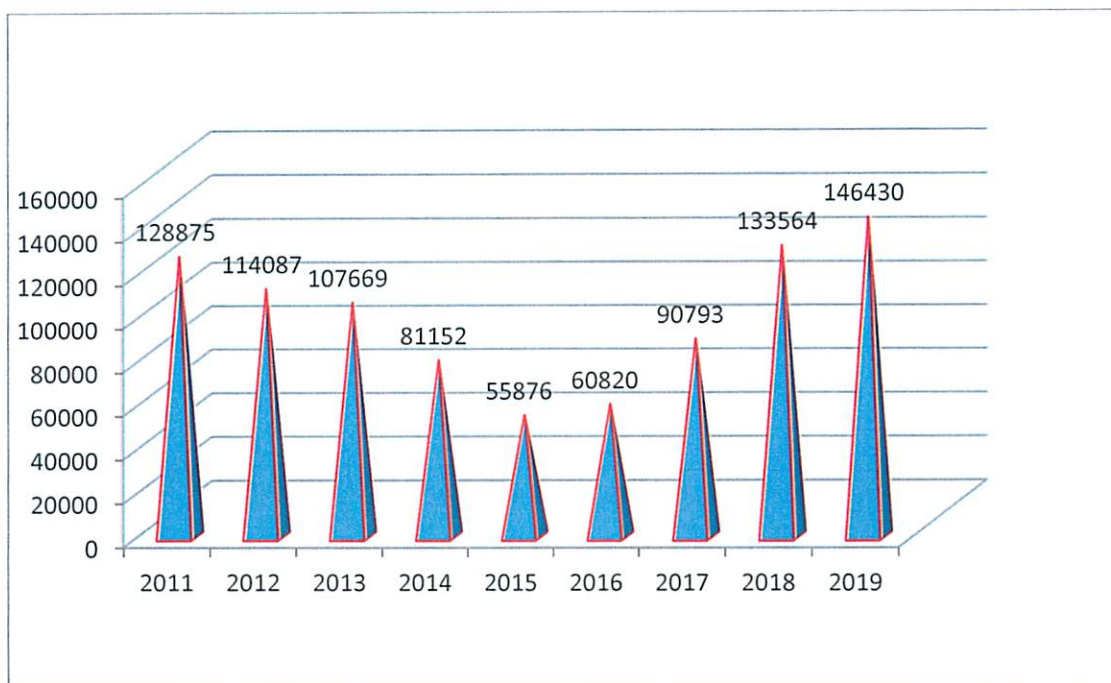
Tabela 12

Liczba osób skierowanych do Domów Pomocy Społecznej		
Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń tj. liczba miesięcy pobytu w DPS w danym roku
2011	6	65
2012	5	60
2013	5	56
2014	6	43
2015	3	28
2016	4	32
2017	5	48
2018	7	69
2019	10	91

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Proporcjonalnie do liczby mieszkańców oraz czasokresu pobytu w domach pomocy społecznej rosną też wydatki gminy związane z kosztem utrzymania mieszkańców w domach pomocy społecznej. Analizując dziewięcioletni okres tab.9 należy zauważyć od 2016 roku wzrost liczby osób umieszczanych w DPS, a co za tym idzie również wzrost wydatków aż do 10 osób umieszczonych w 2019 roku. Jest to widoczna tendencja wzrostowa oraz znaczne obciążenie dla budżetu gminy.

Wykres 11 *Odpłatność Gminy za pobyt mieszkańców w Domach Pomocy Społecznej w latach 2011-2019*

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Prezentowany wykres jest obrazem kosztów jakie corocznie ponosi Gmina Skierbieszów w związku z odpłatnością w domach pomocy społecznej. Wartości przedstawione w pełnych złotych na wykresie stanowią poważne wyzwanie gminy dla ponoszenia wydatków w tym zakresie.

3.4.2. Problemy rodzin wychowujących dzieci

Warunki funkcjonowania rodzin na terenie Gminy Skierbieszów, proces wychowania młodego pokolenia oraz status materialny rodzin są szczególnie ważnym zagadnieniem w lokalnej polityce społecznej. Przejawia się to w działaniach Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, Szkół, Przedszkoli oraz innych podmiotów lokalnych odpowiedzialnych za wspieranie rodzin w wypełnianiu podstawowych funkcji społecznych. Według danych GOPS w Skierbieszowie wsparciem obejmowano liczną grupę rodzin, choć liczebność rodzin obejmowana wsparciem wyraźnie maleje, co może być oznaką poprawy sytuacji materialnej i warunków życia rodzin. Szczegółowy wykaz rodzin objętych wsparciem w okresie minionych lat przedstawiony został w poniższej tabeli.

Tabela 13

--

Liczba rodzin z dziećmi objętych pomocą społeczną		
Rok	Liczba rodzin	L. osób w rodzinach
2011	185	780
2012	177	788
2013	169	762
2014	153	695
2015	140	625
2016	136	593
2017	127	561
2018	103	455
2019	93	422

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

W rodzinach objętych różnorodnym wsparciem żyje blisko 11 %¹⁵ mieszkańców gminy. Udzielane rodzinom wsparcie ma na celu ochronę macierzyństwa, pomoc w rozwiązaniu trudnych życiowych problemów oraz zapobieganie niekorzystnym zjawiskom powodującym trudności rozwojowe dzieci i młodzieży jak również przeciwdziałanie dysfunkcjom zagrażającym rodzinom. Jednym z powodów udzielania wsparcia była ochrona macierzyństwa i wielodzietności, który to obszar prezentuje tabela 14. Jak widać w zestawieniu liczba rodzin objętych wsparciem z powodu ochrony macierzyństwa i wielodzietności utrzymuje się od wielu lat na tym samym zbliżonym poziomie.

Tabela 14

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu ochrony macierzyństwa i wielodzietności		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	27	162
2012	28	163
2013	29	164
2014	31	173
2015	31	164
2016	28	140
2017	32	165
2018	34	192
2019	27	146

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Problemem, który zaobserwowano na obszarze gminy to bezradność rodzin w wychowaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Tabela 15

¹⁵ Wartość ta stanowi iloraz liczby osób w rodzinach objętych pomocą społeczną w 2019 roku (tj.530 osób) oraz liczby mieszkańców Gminy (tj.5210)

Liczba rodzin objętych pomocą społeczną z powodu bezradności w wychowywaniu dzieci i prowadzeniu gospodarstwa domowego		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	37	162
2012	59	237
2013	76	291
2014	78	296
2015	70	283
2016	66	266
2017	60	247
2018	48	192
2019	35	158

Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Problem dotyczy coraz większej grupy rodzin i jest dość istotny dla rozwoju społeczności lokalnej. W 2011 roku problemy w wychowaniu dzieci zaobserwowano w 37 rodzinach na terenie Gminy Skierbieszów. Liczba rodzin z problemami w wychowaniu dzieci zmieniała się na przestrzeni kolejnych badanych lat. Największą wartość zanotowano w 2014 roku 78 rodzin, w kolejnych latach nastąpił lekki spadek, aż do osiągnięcia 35 rodzin w 2019 roku.

Wśród rodzin znajdujących się w obszarze wsparcia pozostają też rodziny wielodzietne, liczące troje i więcej dzieci. Grupa takich rodzin maleje na przestrzeni analizowanych pięciu lat, co przedstawia tabela 16.

Tabela 16

Liczba rodzin wielodzietnych* objętych pomocą społeczną		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	49	290
2012	46	278
2013	48	266
2014	37	215
2015	36	206
2016	41	236
2017	37	220
2018	26	159
2019	30	184

* rodziny o liczbie troje i więcej dzieci

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Wśród rodzin wielodzietnych na terenie Gminy Skierbieszów dominują rodziny z trójką dzieci, na kolejnych pozycjach plasują się rodziny z czworgiem, pięciorgiem i większą liczbą dzieci. Liczebność rodzin wielodzietnych wychowujących czworo i więcej dzieci stanowi około 40 % wszystkich rodzin wielodzietnych. Duże rodziny wielodzietne – siedmioro i więcej dzieci- występują w pojedynczych przypadkach.

Na zbliżonym poziomie utrzymuje się w kolejnych latach liczba rodzin niepełnych, wychowujących dzieci, korzystających z pomocy i wsparcia GOPS w Skierbieszowie. Szczegółową liczbę rodzin w poszczególnych latach prezentuje tabela 17.

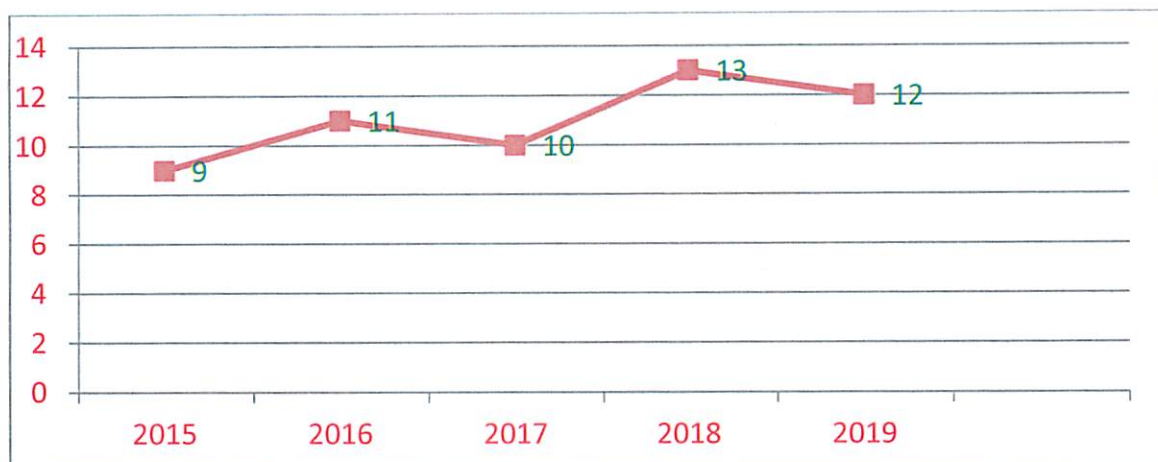
Tabela 17

Liczba rodzin niepełnych z dziećmi, objętych pomocą społeczną		
Rok	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2011	24	89
2012	30	107
2013	29	106
2014	31	115
2015	26	99
2016	26	91
2017	21	71
2018	13	39
2019	14	43

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Problemy rodzin niepełnych, podobnie jak wielodzietnych obejmują zarówno sfery niedostatku jak i problemy opiekuńcze powiązane z niewydolnością wychowawczą rodziców, ale też schorzeniami, niepełnosprawnością i innymi problemami utrudniającymi prawidłowe funkcjonowanie w społeczeństwie. Wielość problemów z jakimi borykają się rodziny zamieszkujące na terenie Gminy Skierbieszów znajduje wyraz w formach pomocy, jakie oferowane są dzieciom. Jedną z takich form stanowi dożywianie dzieci w szkołach i innych placówkach edukacyjnych. Szczegółowe wartości liczbowe dotyczące dożywiania dzieci w Gminie Skierbieszów przedstawia tabela 18.

Wykres 12 Wsparcie dla rodzin asystenta rodziny – Piecza zastępcza

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Tabela 18

Pomoc w formie dożywiania dzieci					
Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba świadczeń	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach	Wartość świadczeń w złotych
2011	280	38 424	155	723	111 350
2012	270	36 252	153	701	111 176
2013	260	33 648	148	679	102 674
2014	260	34 412	142	647	104 914
2015	250	33 847	135	593	103 857
2016	229	32731	124	542	113075
2017	205	29346	111	498	124473
2018	180	24108	95	426	105698
2019	163	19883	82	377	83616

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Na terenie Gminy Skierbieszów pomoc ta udzielana jest licznej, choć malejącej z roku na rok grupie dzieci. Zmniejszająca się liczba dzieci objęta tą formą wsparcia nie świadczy zapewne o stopniu zamożności rodzin, ale o malejącej z roku na rok liczbie dzieci w wieku szkolnym, co jest obecnie zjawiskiem obserwowanym nie tylko na obszarze gminy, ale w całym regionie, a nawet w kraju.

Analiza obszaru dożywiania pokazuje nie tylko kontekst społeczny - problemy rodzin, konieczność wspierania rozwoju dzieci - ale także ekonomiczny. Realizacja zadania „posiłki w szkole i w domu” z roku na rok minimalnie się zmniejsza. Obraz ponoszonych przez Gminę Skierbieszów wydatków związanych z dożywianiem dzieci i młodzieży prezentuje kolejny wykres nr 13.

Wykres 123 Wysokość kosztów dożywiania dzieci w Gminie Skierbieszów w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Prezentowane w niniejszej części problemy rodzin na terenie Gminy Skierbieszów stanowią jedynie fragment badanej rzeczywistości społecznej i nie wyczerpują katalogu problemów, z jakimi stykają się rodziny. Diagnoza obejmuje te obszary w życiu rodzin, które mogą być badane przez pryzmat udzielanej pomocy i wsparcia oraz które stanowią pewien wyznacznik dla projektowania zmiany społecznej, istotnej dla rozwoju społeczności lokalnych.

Tabela 19

Liczba rodzin z dziećmi korzystająca ze świadczeń wychowawczych „500 +”			
ROK	Liczba Rodzin	Liczba wypłaconych świadczeń 500+	KWOTA
2016	370	609	3 568 973
2017	363	586	2 781 998
2018	319	543	3 293 758
2019	435	757	3 886 425

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań resortowych.

Istotnym wsparciem i znaczną pomocą finansową dla rodzin zamieszkujących teren gminy jest świadczenie wychowawcze 500 plus, wypłacane na każde dziecko do 18 tego roku życia bez względu na kryterium dochodowe. Z analizy tabeli 19 wynika iż liczba wypłaconych świadczeń w analizowanym okresie ulega corocznemu wzrostowi. W 2019 roku na 898 osób w wieku do 18 tego roku życia ze świadczenia skorzystało 757 osób (dzieci) co stanowi 85,35%.

3.4.3. Klasyfikacja problemów społecznych pod względem ich nasilenia.

Przedstawiony w poprzednich rozdziałach obraz problemów społecznych Gminy Skierbieszów stanowił charakterystykę opisowo- statystyczną. Takie podejście jest niezbędne ze względu na konieczność poznania problemów, ale może okazać się nieskuteczne dla ułożenia ich hierarchii pod względem negatywnych skutków społecznych oraz skutecznego wytyczania celów strategicznych.

Dla ustalenia, który z problemów społecznych występuje w gminie w największym natężeniu niezbędne jest porównanie danych statystycznych, stanowiących obraz zarejestrowanych problemów w badanym okresie czasowym. W tym celu zamieszczona jest tabela 19 zawierająca zestawienie głównych problemów gminy pod względem ich natężenia.

Tabela 20

Natężenie problemów społecznych na obszarze Gminy Skierbieszów w latach 2011-2019									
Rok	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
ubóstwo i brak środków do życia	209	217	216	216	189	176	154	95	88
bezrobocie	118	116	123	119	109	101	95	69	63
bezradność i problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi	37	59	76	78	70	66	60	48	35
wielodzietność	27	28	48	37	36	41	37	26	30
niepełnosprawność	48	52	54	52	50	39	38	40	40
samotne rodzicielstwo	15	25	29	31	26	26	14	12	14
problemy wieku starczego	34	28	31	28	26	12	24	19	21
długotrwała lub ciężka choroba	15	18	21	15	23	18	14	19	20
przemoc w rodzinie	0	4	4	6	8	9	11	18	12
alkoholizm	2	3	2	3	3	5	9	16	25
zdarzenia losowe	1	1	0	0	0	0	1	1	1
bezdomność	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Analiza natężenia problemów społecznych Gminy Skierbieszów pozwala stwierdzić, że jednymi z najważniejszych problemów z jakimi borykają się mieszkańcy jest: **ubóstwo i brak środków do życia** na poziomie odpowiadającym niezbędnym potrzebom. Brak dochodów lub dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych, to także przyczyny trudności w innych sferach życia społecznego, w kwestiach zdrowotnych, edukacyjnych i innych. Brak środków na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych należy traktować priorytetowo, jest to bowiem problem, który wpływa na jakość życia mieszkańców oraz ogranicza możliwości rozwoju społecznego i gospodarczego. Pozytywnym aspektem który należy zauważyć jest tendencja spadkowa natężenia tych problemów w badanym okresie, co potwierdza analiza tab.20.

Porównanie wartości widocznych w tabeli nie pozostawia żadnych wątpliwości dla stwierdzenia, że kolejnym dotkliwym problemem społecznym gminy jest **bezrobocie**. Brak zatrudnienia wpływa na wysokość dochodów mieszkańców, co pozostaje w ścisłej korelacji z problemem ubóstwa. Brak zatrudnienia to brak dochodów, brak dochodów to trudności w zaspokajaniu życiowych potrzeb oraz ograniczenie możliwości inwestowania w edukację, zmianę lub podwyższanie kwalifikacji. Konkluzja jest taka, że bezrobocie i ubóstwo pozostawia osoby i rodziny w zamkniętym kręgu możliwości zmiany swojej sytuacji.

Istotne miejsce w hierarchii problemów zajmuje **bezradność w rodzinach i problemy opiekuńczo-wychowawcze z dziećmi**. Bezradność i niewydolność wychowawcza generuje z kolei inne problemy dotyczące szczególnie dzieci i młodzież w okresie dorastania, co obserwowane jest na poziomie innych instytucji, głównie szkół zlokalizowanych na terenie gminy. Przejawia się to brakiem zainteresowania rodziców postępami dzieci w nauce, nieprzygotowaniem dzieci do zajęć szkolnych itp. Problemy w wypełnianiu funkcji opiekuńczych i wychowawczych rodziców są często powodem zaburzeń rozwojowych dzieci, sprzyjają tworzeniu się nieformalnych grup rówieśniczych, naruszaniu powszechnie obowiązujących norm i wartości, a nawet wchodzeniu w konflikty z prawem.

Problemem społecznym na terenie Gminy Skierbieszów jest też **niepełnosprawność**, powodująca znaczące ograniczenie w pełnieniu ról społecznych. Skutki niepełnosprawności utrudniają codzienne funkcjonowanie, zatrudnienie, zarobkowanie. Problemy osób niepełnosprawnych, a ściślej ich rozwiązywanie wymagają sporych nakładów finansowych na likwidację barier społecznych, komunikacyjnych, rehabilitację i przystosowanie się do nowej sytuacji życiowej w związku z istotnymi ograniczeniami.

Istotnym problemem Gminy Skierbieszów jest **starzenie się społeczeństwa**. Na poziomie analiz statystycznych problem ten można analizować zarówno przez pryzmat

świadczeń udzielanych najstarszym mieszkańcom gminy, w tym usług społecznych w miejscu zamieszkania, usług o charakterze instytucjonalnym (np. kierowanie do DPS) świadczonych mieszkańcom gminy, niezdolnym do samodzielnej egzystencji jak i prognoz demograficznych, które pokazują wyraźną tendencję zwiększania się populacji osób wchodzących w wiek senioralny.

Na kolejnym miejscu pod względem natężenia plasują się **problemy zdrowotne** mieszkańców. Długotrwała lub ciężka choroba jako problem społeczny uwidacznia się przez pryzmat korzystania ze świadczeń pieniężnych, głównie zasiłków stałych, stanowiących istotne wsparcie w utrzymaniu, leczeniu i rehabilitacji. Rozwiązywanie problemów zdrowotnych jest w wielu wypadkach zależne od wsparcia oferowanego przez pomoc społeczną. W przypadku osób samotnych taka pomoc jest jedyną możliwością poprawy stanu zdrowia lub zmniejszenia odczuwanych dolegliwości.

Kolejne pozycje na mapie problemów społecznych gminy zajmują **wielodzietność i samotne rodzicielstwo**. Wprawdzie te sytuacje nie są definiowane jako typowe problemy społeczne, ale uzasadnieniem dla takiej klasyfikacji są potrzeby dzieci, a ściślej stopień ich zaspokojenia. W rodzinach wielodzietnych i niepełnych bardzo często dochodzi do sytuacji, w której potrzeby dzieci nie mogą być w pełni zaspokojone przez rodziców, stąd też konieczność objęcia wsparciem takich rodzin uznano za problem społeczny. Na obszarze Gminy Skierbieszów problem samotnego rodzicielstwa jest często spowodowany rozpadem małżeństw i zanikiem więzi rodzinnych w wyniku migracji jednego z małżonków poza granice kraju w celu znalezienia pracy, której w miejscu zamieszkania nie można uzyskać.

Jednym z problemów jaki pojawia się na terenie gminy jest **przemoc w rodzinach**. Prowadzone statystyki pokazują ten problem iż wymaga on prowadzenia ciągłej szczegółowej analizy i badania problemu. Problemem przemocy, próbą jego zwalczania i łagodzeniem skutków zajmuje się Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie działający w strukturach GOPS w Skierbieszowie. Zespół zajmuje się rozwiązywaniem konfliktów rodzinnych na podstawie i z zastosowaniem prowadzonych procedur Niebieskiej Karty. Procedura zastała wprowadzona pod koniec 2011 roku. Średnio zespół zbiera się co kwartał, rozpatrując ok. 11 kart rocznie.

Na mapie problemów społecznych Gminy Skierbieszów rysuje się też problem **nadużywania alkoholu**. Skutki tej przypadłości społecznej widoczne są w pracy Policji, która osoby (sprawców przemocy) szczególnie pod wpływem alkoholu umieszcza w PDOZ (Pomieszczenie dla Osób Zatrzymanych) w Zamościu. w 2019 roku w ramach współpracy Policji i Gminnej Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych rozpatrzono 25

wniosków dotyczących problemów alkoholowych osób z terenu gminy. Wnioski najczęściej wnoszone były przez: Policję 13, rodziny 3, pracowników socjalnych 3 i kuratorów 4¹⁶. W większości przypadków osoby zgłoszone dobrowolnie zobowiązują się do ograniczenia nadużywania alkoholu, pod groźbą przymusowego skierowania na leczenie odwykowe. Problem uzależnień dotyka ok.0,48% mieszkańców gminy, zaś liczba wniosków jest zmienna, uzależniona od występujących problemów szczególnie rodzinnych jak również psychologicznych lub patologicznych. Problemy wynikające z nadużywania alkoholu widoczne są też w postawach rodzicielskich, zachowaniu społecznym, uszczuplają budżet domowy, powodują też inne zagrożenia np. większe prawdopodobieństwo schorzeń somatycznych, wypadków, niepełnosprawności jak również sprzyja powstawaniu różnego rodzaju patologiom społecznym w rodzinach.

Opisane wyżej problemy to nie jedyne dolegliwości społeczne, które dają się zauważyć na terenie Gminy Skierbieszów. W okresie minionych pięciu lat sporadycznie pojawiał się problem bezdomności, przystosowania do samodzielnego życia po opuszczeniu zakładu karnego, i innym losowo występującym problemom życiowym. Statystyki pokazują także inne zjawiska społeczne, których zakres nie zawsze definiowany jest w kategoriach problemu społecznego np. zdarzenia losowe (powodzie, pożary, burze itp.) wymagające podejmowania szczególnych działań w związku z zagrożeniem życia lub zdrowia mieszkańców.

Poziom natężenia problemów społecznych w Gminie Skierbieszów ulega pewnym zmianom, po pierwsze nieznacznie spada ogólna liczebność środowisk (osób i rodzin) w których problemy są identyfikowane, po drugie problemy społeczne ulegają pewnym przemieszczeniom pod względem zajmowanych pozycji w hierarchii odzwierciedlającej ich natężenie. Nieznacznie zmieniają się jednak pierwsze pozycje problemów społecznych, obok niedostatku, bezrobocia zauważa się narastający problem bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzeniu gospodarstwa domowego, roszczeniowość jak również samotność i brak sprawowania opieki nad osobami szczególnie starszymi.

Wymieniony powyżej katalog problemów społecznych nie obejmuje wszystkich dolegliwości społecznych zidentyfikowanych na terenie gminy i nie został trwale zamknięty. Wiele problemów nie zostało jeszcze rozpoznanych, co oznacza, że pojawienie się każdej dysfunkcji społecznej zostanie rozpoznane przez właściwe do ich rozwiązania podmioty

¹⁶ Informacja z GKRPA i Posterunku Policji w Skierbieszowie za 2019 rok.

i instytucje gminy oraz podjęte zostaną stosowne działania minimalizujące ich negatywne skutki.

Zidentyfikowane na poziomie Gminy Skierbieszów problemy społeczne są dość zróżnicowane. Wprawdzie ich natężenie jest porównywalne z problemami okolicznych gmin i nie stanowi istotnego zagrożenia dla rozwoju społeczno-gospodarczego, ale pojawienie się nawet najmniejszego problemu społecznego wymaga bieżącej reakcji i zapobiegania rozprzestrzenianiu się negatywnych skutków lub pojawiania się nowych zagrożeń społecznych. Roszczeniowość i oczekiwanie wygórowanych środków pomocy finansowej, bez współpracy i zaangażowania w podjęciu próby wyjścia z trudnej sytuacji, stanowi często główny problem występowania frustracji i braku chęci do działania. Dla rozwiązywania problemów oraz minimalizowania ich skutków na terenie gminy będą podejmowane zróżnicowane działania, angażowane różne podmioty (instytucje) zarówno już istniejące jak i tworzone w ramach różnego rodzaju lokalnych inicjatyw.

3.5. Infrastruktura i zasoby społeczne

Przeгляд infrastruktury niezbędnej do podejmowania działań w zakresie rozwiązywania problemów społecznych został wykonany na podstawie „Oceny zasobów pomocy społecznej za 2019 rok”, opracowanej przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Skierbieszowie na potrzeby planowania strategicznego. Zakres tej infrastruktury przedstawiają poniżej zamieszczone tabele nr 22.

Tabela 21

<i>Instytucje pomocy i integracji społecznej</i>	
Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	1
Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	1
Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	1
Organizacje pozarządowe sferze pomocy i integracji społecznej	3
Warsztat Terapii Zajęciowej	1
Spółdzielnia Socjalna „GRONO”	1

Oprócz Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej na terenie gminy działają inne podmioty i instytucje, których działania w dużym stopniu nakierowane są na rozwiązywania

problemów społecznych lub minimalizowanie ich skutków. Wykaz tych instytucji prezentuje tabela 21.

Tabela 22

<i>Infrastruktura społeczna Gminy Skierbieszów</i>	
Liczba mieszkań w zasobie gminy	3
Liczba mieszkań socjalnych	0
Liczba żłobków	0
Liczba przedszkoli	1
Liczba dzieci oczekujących na miejsce w przedszkolu	0
Liczba szkół podstawowych	3
Liczba świetlic dla dzieci i klubów dla młodzieży	0
Liczba domów kultury	1
Liczba bibliotek	1
Liczba obiektów sportowych /sale boiska/	3
Liczba zakładów podstawowej opieki zdrowotnej	2
Liczba posterunków policji	1
Liczba zatrudnionych policjantów	11
Warsztat Terapii Zajęciowej	1
Spółdzielnia Socjalna „GRONO”	1

Potencjał kadrowy w Gminie Skierbieszów uprawniony do podejmowania działań w zakresie rozwiązywania różnego rodzaju problemów społecznych, prezentowany jest następująco.

Tabela 19

Kadry instytucji uprawnionych do rozwiązywania problemów społecznych Gminy			
Lp	Instytucja	Liczba osób zatrudnionych	w tym uprawnionych do rozwiązywania problemów społecznych
1	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	8	5
2	Gminny Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie	9	9
3	Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych	7	7
4.	Warsztat Terapii Zajęciowej	12	9
5.	Spółdzielnia Socjalna „GONO”	5	5

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Powyższe zestawienie obrazuje obecny stan infrastruktury społecznej oraz potencjału kadrowego. Wymienione podmioty stanowią podstawowe elementy systemu wsparcia społecznego. Niektóre z nich – takie jak Spółdzielnia Socjalna, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie - funkcjonują od niedawna, inne – takie jak GOPS mają wiele doświadczeń w skutecznym rozwiązywaniu problemów społecznych.

Potwierdzeniem tego faktu jest zestawienie obrazujące działania w ramach pracy socjalnej, prowadzonej w celu pomocy osobom i rodzinom we wzmacnianiu lub odzyskiwaniu zdolności do funkcjonowania w społeczeństwie poprzez pełnienie odpowiednich ról społecznych. Istotnym i bardzo ważnym wsparciem dla rodzin przeżywających trudności w wypełnianiu funkcji opiekuńczo - wychowawczych jest pomoc Asystenta Rodziny w celu przywrócenia tych funkcji. Zasady i formy pomocy określone są w ustawie „O wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej”. Z analizy lat 2017-2019 wynika, iż ze wsparcia rocznie korzysta ok.12 rodzin i średnio 32 dzieci.

Tabela 24

Praca socjalna świadczona na rzecz osób doświadczających problemów społecznych			
Rok	Liczba świadczeniobiorców	Liczba rodzin	Liczba osób w rodzinach
2015	123	123	428
2016	189	189	644
2017	181	181	615
2018	128	128	441
2019	119	119	414

Źródło: Opracowanie własne na podstawie sprawozdań MRPiPS-03

Istotny potencjał Gminy w minimalizowaniu problemów społecznych, a konkretnie skutków niepełnosprawności ma prowadzony od 15 grudnia 2008 roku Warsztat Terapii Zajęciowej w Lipinie Starej, który oferuje rehabilitację społeczną i zawodową 40 osobowej grupie uczestników. Podmiotem prowadzącym Warsztat Terapii Zajęciowej jest Gmina Skierbieszów. W ramach zajęć dla uczestników realizowana jest terapia zajęciowa, rehabilitacja ruchowa, muzykoterapia, zajęcia z psychologiem oraz pielęgniarką. Warsztat jest ważnym ośrodkiem aktywizacji i integracji osób z upośledzeniem umysłowym.

Uzupełnieniem działań instytucji publicznych są organizacje pozarządowe, których liczba oraz zakres realizacji zadań z roku na rok ulega zwiększeniu. Od 2009 roku na terenie Gminy Skierbieszów działa Fundacja Świętego Kiliana, której głównymi celami są: pomoc społeczna, pomoc rodzinie i osobom w trudnej sytuacji życiowej, działalność charytatywna, działania na rzecz osób niepełnosprawnych, działalność w zakresie edukacji i wychowania – organizacja wypoczynku dzieci i młodzieży, przeciwdziałanie patologiom społecznym.

Fundacja prowadzi działania na rzecz seniorów, obejmując aktywnymi formami wsparcia osoby starsze, samotne potrzebujące wsparcia społecznego. Do najbardziej popularnych działań dla seniorów zalicza się spotkania integracyjne, pomoc przy pracach domowych, organizowanie czasu wolnego, zajęcia kulturalne, a przede wszystkim kultywowanie miejscowych tradycji rodzinnych i regionalnych. Swoją pracę na rzecz mieszkańców Gminy Skierbieszów Fundacja opiera też na współpracy z innymi organizacjami zlokalizowanymi na terenie gminy i obszarze powiatu zamojskiego, działającymi w obszarze wspierania osób najuboższych, chorych lub niepełnosprawnych.

Od 2018 roku ośrodek pomocy aktywnie współdziała ze Spółdzielnią Socjalną „GRONO” w zakresie udzielania pomocy w formie usług opiekuńczych dla osób starszych, samotnych, chorych wymagających wsparcia drugiej osoby w wykonywaniu podstawowych czynności domowych, w ramach realizacji Regionalnego Programu Działanie 11.2 Usługi społeczne na rzecz rozwoju lokalnych usług społecznych. Działalność ta ma również na celu wsparcie i rozwój lokalnej działalności gospodarczej poprzez tworzenie miejsc pracy.

Na terenie gminy funkcjonuje Klub Seniora zrzeszający ok. 15 seniorów jak również cztery organizacje kombatanckie zrzeszające w swoich strukturach kombatanatów, członków ich rodzin oraz osoby będące zwolennikami poszczególnych związków. Mają one na celu przede wszystkim kultywowanie i przekazywanie wartości patriotycznych młodszemu pokoleniu, działalność kulturalno-integracyjną oraz udzielenie wsparcia materialnego swoim członkom lub ich rodzinom. Ważnym elementem w funkcjonowaniu społeczności lokalnej gminy, jest istnienie 17 jednostek Ochotniczych Straży Pożarnych. W ich czynną i

odpowiedzialną działalność (służbę dla społeczeństwa) zaangażowanych jest około 200 członków. Pełnią one ważną funkcję społeczną poprzez niesienie pomocy ludziom w zdarzeniach losowych, biorą czynny udział w akcjach charytatywnych jak również integrują społeczność lokalną do pobudzenia aktywności społecznej.

Potencjał w aktywizowaniu społeczności lokalnej posiadają Koła Gospodyń Wiejskich działające na obszarze Gminy. Do ważnych podmiotów działających w obszarze społeczno-gospodarczym zaliczyć też należy Lokalną Grupę Działania, której Lokalna Strategia Rozwoju Kierowanego przez Społeczność przyjęta na lata 2014-2023 obejmuje wsparcie osób marginalizowanych, zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym.

Istotne zmiany obserwuje się w obszarze tworzenia warunków sprzyjających rozwiązywaniu problemów społecznych na bazie infrastruktury pomocy społecznej z czynnym udziałem społeczności lokalnej. Infrastruktura jest ciągle uzupełniana co pozwala na wdrażanie nowych, coraz bardziej skutecznych rozwiązań.

3.6. Analiza SWOT w zakresie rozwiązywania problemów społecznych Gminy Skierbieszów

Na podstawie opisu sytuacji ekonomicznej i społecznej oraz zasobów gminy można zdefiniować mocne i słabe strony oraz wskazać szanse i zagrożenia pojawiające się w rozwiązywaniu problemów społecznych.

Mocne strony Gminy to:

- 1) doświadczenie instytucji powoływanych do wspierania mieszkańców w rozwiązywaniu problemów społecznych,
- 2) znajomość środowiska oraz norm i wartości ważnych dla rozwoju lokalnej współpracy,
- 3) umiejętność pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć adresowanych do społeczności lokalnej,
- 4) potencjał kadrowy niezbędny do realizacji tych przedsięwzięć,
- 5) wiedza, doświadczenie i umiejętności działania na rzecz zaspokajania zbiorowych potrzeb mieszkańców,
- 6) umiejętność zgodnej i owocnej współpracy z organizacjami i instytucjami działającymi na rzecz pomocy społecznej,

Słabe strony Gminy to:

- 1) niewystarczająca liczba miejsc pracy na terenie gminy, co utrudnia rozwiązanie problemu bezrobocia,

- 2) niewielkie dochody z rolnictwa generujące dość dużą liczbę osób wymagających wsparcia finansowego,
- 3) słabo zróżnicowany rynek usług społecznych,
- 4) starzenie się społeczeństwa jako problem demograficzny gminy jak również duże obciążenie budżetu gminy w finansowaniu DPS,
- 5) słabo rozwinięta infrastruktura społeczna, brak mieszkań socjalnych i komunalnych oraz ośrodków opiekuńczych (DPS, Mieszkania Chronione),
- 6) zbyt mały potencjał rozwoju gminy w obszarze przedsiębiorczości,
- 7) brak odpowiedniego zaplecza dla rozwoju agroturystyki i rozwoju lokalnej turystyki,

Szansą Gminy jest:

- 1) niewielkie natężenie problemów społecznych na terenie gminy, co może wpłynąć na szybsze ich rozwiązywanie lub minimalizowanie negatywnych skutków,
- 2) możliwość pozyskiwania środków finansowych na wspieranie inicjatyw w zakresie rozwiązywania problemów społecznych,
- 3) ważnym aspektem i szansą dla rozwoju gminy jest przyjęty plan „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Skierbieszów na lata 2017-2023” dotyczący rewitalizacji przestrzeni publicznej i lokalnej infrastruktury poprzez poprawę jej estetyki, nadawanie jej nowych funkcji o charakterze społeczno-gospodarczym i wstrzymanie procesu degradacji za pomocą prowadzonych działań inwestycyjnych.
- 4) istnienie instytucji pomocy i integracji społecznej z wykwalifikowaną kadrami, gwarantującą skuteczność podejmowania działań strategicznych oraz prawidłową ich koordynację działań,
- 5) dobre rozeznanie środowiska w zakresie istniejących problemów społecznych, co umożliwia niezwłoczne podejmowanie inicjatyw i właściwe przygotowanie odpowiednich działań,
- 6) istniejące w środowisku lokalnym organizacje pozarządowe oraz inicjatywy obywatelskie w zakresie rozwiązywania problemów społecznych, co zwiększa zakres partycypacji społecznej i utrwala zmiany społeczne.

Zagrożenia Gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych:

- 1) znaczący wzrost liczby osób starszych, wymagających wsparcia w okresie obniżonej sprawności funkcjonalnej,
- 2) niewielki przyrost naturalny (zbyt mała liczba urodzeń) co zagraża zastępowalności pokoleń i potęguje proces starzenia się mieszkańców gminy,

- 3) zbyt małe zaangażowanie mieszkańców, szczególnie młodzieży w życie kulturalne i społeczne gminy,
- 4) roszczeniowość i oczekiwanie wygórowanych środków pomocy finansowej, bez współpracy i zaangażowania w podjęciu próby wyjścia z trudnej sytuacji,
- 5) występowanie różnego rodzaju patologii społecznych (alkohol, przemoc, niezaradność).
- 6) duże odległości pomiędzy siedliskami mieszkańców, zwiększające koszty dojazdu do tych osób, a tym samym wpływające na większy koszt zapewnienia niezbędnego wsparcia oraz organizacji i sprawowania usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,
- 7) częste zmiany przepisów prawa wpływające na stanowienie norm prawa lokalnego,
- 8) brak zapewnienia stabilności w finansowaniu działań na rzecz rozwiązywania problemów społecznych.
- 9) konieczność ponoszenia kosztu opieki instytucjonalnej świadczonej dla osób starych, co w obecnym stanie prawnym (częściowa odpłatność lub zwolnienie z niej członków rodziny) znacząco obciąża budżet gminy.

Wymieniony powyżej katalog nie wyczerpuje wszystkich istniejących możliwości, wskazuje jedynie najważniejsze obszary, które należy wziąć pod uwagę i które mogą mieć istotny wpływ na planowanie i realizację celów strategicznych.

Przedstawione w treści analizy SWOT informacje potwierdzają, że rozwiązywanie problemów dotyczących społeczności lokalną na obszarze Gminy Skierbieszów jest możliwe nie tylko przez zastosowanie metod interwencyjnych, nakierowanych na konkretne wsparcie mieszkańców, ale też metod profilaktycznych, których oddziaływanie będzie ograniczało pojawianie się różnorodnych dysfunkcji społecznych i występowanie lub rozprzestrzenianie się problemów społecznych.

Analiza SWOT pokazuje też, że instytucje stanowiące ważny pion w kształtowaniu rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy Skierbieszów, mają przed sobą wiele wyzwań związanych między innymi z rozwojem rynku pracy dla osób bezrobotnych i pozostających bez pracy (osób, które nie nabyły statusu osób bezrobotnych), rozwojem rynku usług, zwłaszcza usług w zakresie opieki, rehabilitacji i wspierania osób chorych, niepełnosprawnych i wchodzących w wiek senioralny, powodujący z natury konieczność korzystania z pomocy innych.

Ważnym aspektem szeroko rozumianego rozwoju społeczno-gospodarczego gminy jest też podejmowanie działań wzmacniających rolę i funkcje rodziny oraz stwarzania

sprzyjających warunków życia, mających na celu zwiększenie się przyrostu naturalnego wśród mieszkańców gminy, co stanowiłoby ważny aspekt szansą dla rozwoju gminy.

4. Założenia strategiczne

4.1. Prognoza zmian w zakresie objętym strategią

Najbliższy okres wprowadzania zmian społecznych na terenie Gminy Skierbieszów może zaowocować ograniczeniem skutków rozpoznanych problemów społecznych, intensyfikacją rozwoju społeczno-gospodarczego Gminy oraz poprawą jakości życia mieszkańców.

Prognozuje się, że cele strategiczne zostaną osiągnięte, a działania w najwyższym stopniu zaktywizują i zachęcą mieszkańców do aktywniejszego udziału w rozwiązywaniu pojawiających się problemów. Wdrożenie strategii spowoduje:

- poprawę bezpieczeństwa, w tym bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców,
- poprawę warunków i jakości ich życia,
- zwiększenie liczby miejsc na lokalnym rynku pracy,
- wzmocnienie kompetencji i potencjału osób, które ubiegają się o zatrudnienie,
- poprawę stanu zdrowia i sprawności fizycznej, w tym szczególnie osób starszych i niepełnosprawnych,
- zapewnienie dostępu do usług pielęgnacyjnych i opiekuńczych w środowisku zamieszkania, bez konieczności kierowania mieszkańców do domów pomocy społecznej,
- wzmocnienie pozycji rodziny w społeczności lokalnej poprzez zapobieganiu wykluczeniu społecznemu,
- dogodne warunki rozwoju dzieci i młodzieży,
- łagodzenie skutków występowania różnego rodzaju patologii społecznych,
- rozpoznanie zagrożeń i ustalenie kierunków i form pomocy,

Osiągnięcie prognozowanych rezultatów będzie możliwe przy zaangażowaniu wszystkich instytucji działających na terenie gminy, podmiotów społecznych i gospodarczych oraz przedstawicieli społeczności lokalnej Gminy Skierbieszów.

Prognozowane zmiany powinny przyczyniać się do realizacji celów Strategii Rozwoju Gminy Skierbieszów, umożliwić integrację społeczną, zapobiegać wykluczeniu społecznemu oraz spowodować poprawę jakości życia mieszkańców gminy.

4.2. Kierunki i zakres działań niezbędnych do osiągnięcia celów Strategicznych

Jednym z najważniejszych kierunków zmian społecznych na terenie Gminy Skierbieszów jest wyeliminowanie problemu ubóstwa i poprawa bezpieczeństwa socjalnego osób, których dochody nie pozwalają na zaspokajanie codziennych potrzeb życiowych oraz utrudniają życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Problem ten jest powiązany z brakiem możliwości zatrudnienia i zarobkowania, często z brakiem potencjału do własnego rozwoju, ale też wypadkową wielu czynników ograniczających możliwości wyjścia z trudnej sytuacji. Przeciwdziałanie pogłębianiu się zjawiska ubożenia społeczeństwa powinno przebiegać równoległe na różnych płaszczyznach oddziaływania. Największy zakres działań w tym obszarze skupiony zostanie na poziomie Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej, którego zakres działań obejmie:

- 1) udzielanie wsparcia finansowego oraz pomocy w naturze osobom i rodzinom, które własnym staraniem, przy wykorzystaniu swoich środków, uprawnień, potencjału i możliwości nie są w stanie samodzielnie poprawić swojej sytuacji ekonomicznej,
- 2) udzielenie wsparcia informacyjnego o sposobach i możliwościach wyjścia z trudnej sytuacji,
- 3) udzielenie pomocy w dostępie do usług prawnych, psychologicznych, edukacyjnych i innych, których zakres pozwoli na wzmocnienie potencjału osób i rodzin oraz wpłynie na poprawę ich statusu społecznego i ekonomicznego,
- 4) organizowanie we współpracy z różnymi podmiotami warunków sprzyjających aktywizacji i poprawie statusu ekonomicznego osób najuboższych w środowisku lokalnym,
- 5) zapobieganie rozwojowi patologii społecznych, poprzez podejmowanie aktywniejszych działań,
- 6) sprawowanie usług opiekuńczych w miejscu zamieszkania,

Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców wiąże się też z zabezpieczeniem w zasobie gminy mieszkań socjalnych i chronionych, które stanowiłyby wsparcie dla osób wymagających schronienia na wypadek utraty własnego lokum w wyniku eksmisji bądź nieprzewidzianych zdarzeń losowych.

Bardzo ważną kwestią jest ożywienie lokalnego rynku pracy i umożliwienie bezrobotnym oraz pozostającym bez pracy mieszkańcom gminy zatrudnienia, a co za tym idzie poprawę sytuacji ekonomicznej. W tym obszarze działania należy skoncentrować na:

- 1) zacieśnieniu współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy w Zamościu poprzez zawarcie porozumienia o współpracy na rzecz aktywizacji osób bezrobotnych oraz osób pozostających bez pracy, nie spełniających warunków określonych w definicji osoby bezrobotnej, zawartej w przepisach o promocji zatrudnienia i instytucjach rynku pracy,
- 2) rozważeniu możliwości realizacji Programu Aktywna Integracja obejmującego wsparciem osoby zaliczone do III profilu osób bezrobotnych, we współpracy z Powiatowym Urzędem Pracy
- 3) podjęciu działań w celu wdrożenia Programu Aktywności Lokalnej adresowanego do osób bezrobotnych, ze szczególnym uwzględnieniem osób bezrobotnych zamieszkujących na obszarze objętym Programem Rewitalizacji w Gminie Skierbieszów,
- 4) tworzeniu warunków do podejmowania zatrudnienia w obszarze usług społecznych (np. opiekuńczych, rehabilitacyjnych itp.)
- 5) promowaniu idei spółdzielczości socjalnej oraz wspieraniu istniejącej na obszarze Gminy Skierbieszów Spółdzielni Socjalnej poprzez poszukiwanie racjonalnych rynków zbytu dla wytwarzanych przez spółdzielnię produktów i usług,
- 6) poszukiwaniu obszarów dla rozwoju robót publicznych i prac interwencyjnych, które umożliwią wejście na rynek pracy osobom wychodzącym z bezrobocia,
- 7) nawiązaniu i zacieśnieniu współpracy z przedstawicielami sektora małych i średnich przedsiębiorstw w celu opracowania lokalnej polityki zatrudnienia i wspierania rozwoju przedsiębiorczości.

Jednym z kierunków niezbędnych działań jest przygotowanie na terenie Gminy Skierbieszów ofert usługowych dla zabezpieczenia potrzeb najstarszej grupy mieszkańców. Niezbędne są działania wspierające osoby w wieku senioralnym w utrzymaniu jak najlepszej sprawności życiowej, ale też wsparcie rehabilitacyjne, medyczne, pielęgnacyjne i socjalne, odpowiadające indywidualnym potrzebom seniorów.

W tym obszarze niezbędne są działania w zakresie:

- 1) organizacji usług opiekuńczych świadczonych w środowisku zamieszkania seniora,

- 2) umożliwienia warunków do tworzenia i funkcjonowania rodzinnych domów pomocy, gwarantujących osobom w wieku senioralnym pakiet podstawowych usług opiekuńczo-pielęgnacyjnych,
- 3) Utworzenie lokalnego domu pomocy z opieką całodobową dla starszych, zniedołężniałych czy samotnych, poprawiłoby sytuację bytową tych osób,
- 4) zapewnienia poradnictwa specjalistycznego, prawnego, psychologicznego i socjalnego osobom mającym trudności w prowadzeniu spraw emerytalno-rentowych, alimentacyjnych, majątkowych oraz rozwiązywaniu konfliktów rodzinnych i środowiskowych,
- 5) zapewnienie możliwości korzystania z usług rehabilitacyjnych wspomagających w zakresie utrzymania jak najlepszej kondycji i samodzielności w funkcjonowaniu,
- 6) włączenia osób w wieku senioralnym w aktywne życie społeczności lokalnej poprzez udział w klubach seniora, grupach wsparcia i pomocy sąsiedzkiej,
- 7) promowania idei wolontariatu seniorów oraz idei pomocy innym i samopomocy,

Istotnym aspektem działania jest wspieranie rodzin, w których zagrożony jest proces rozwoju i wychowania dzieci. Objęcie szczególnym wsparciem, zwłaszcza specjalistycznym rodzin, w których problem ten jest rozpoznany powinno być priorytetowym działaniem strategicznym wszystkich instytucji i podmiotów Gminy działających na rzecz rodziny. Rodzina, a szczególnie wychowujące się w niej dzieci stanowią bardzo ważny potencjał rozwojowy gminy, dlatego wiele uwagi należy poświęcić nie tylko działaniom, które wzmocnią rolę rodziny, ale też przyczynią się tego, aby dorastające w rodzinach dzieci mogły wiązać swoją przyszłość z pozostaniem na terenie Gminy Skierbieszów. Najważniejsze działania adresowane zwłaszcza do najmłodszych grup mieszkańców obejmują:

- 1) umożliwienie jak największej liczbie rodzin korzystania z różnorodnych form opieki dla dzieci (przedszkola, świetlice, itp.)
- 2) zapewnienie dostępu dzieciom w wieku szkolnym do świetlic szkolnych i środowiskowych,
- 3) rozważenie możliwości utworzenia świetlicy socjoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży zagrożonej wykluczeniem społecznym z powodu nieprzestrzegania norm i wartości społecznych oraz zaniedbań wychowawczych i problemów w rodzinach z ofertą pomocy w nauce, rozwoju zainteresowań i uzdolnień, rozwoju kultury osobistej oraz atrakcyjnych sposobów spędzania wolnego czasu,

- 4) zapewnienie jak największej liczbie dzieci możliwości korzystania z posiłków w stołówkach szkolnych,
- 5) zorganizowanie klas/klassy integracyjnej umożliwiającej pełną integrację w procesie kształcenia dzieciom z niepełnosprawnościami oraz dostosowanie obiektów szkolnych do potrzeb dzieci z niepełnosprawnościami (likwidacja barier urbanistycznych),
- 6) zapewnienie poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego, pedagogicznego i socjalnego) rodzinom wychowującym dzieci,
- 7) zapewnienie usług asystenta rodziny rodzinom mającym problemy w obszarze wychowania dzieci, zwłaszcza rodzinom, których zagraża ograniczenie lub pozbawienie władzy rodzicielskiej oraz skierowanie dzieci do pieczy zastępczej,
- 8) tworzenie warunków do rekreacji, krzewienia kultury fizycznej i sportu oraz rozbudzania zainteresowań poznawczych wśród dzieci i młodzieży (poprzez budowę placów zabaw, zagospodarowanie parków), organizację imprez sportowych i rekreacyjnych, tworzenie kawiarenek tematycznych, ścieżek edukacyjnych i innych przedsięwzięć.
- 9) zacieśnianie więzi międzypokoleniowej w pracy z rodzinami poprzez wspieranie rodzin wychowujących dzieci potencjałem i doświadczeniem seniorów - inicjowanie funkcjonowania rodzin wspierających.

Biorąc pod uwagę problemy zdrowotne mieszkańców gminy, konieczna jest realizacja działań wspomagających uzyskanie jak najlepszych rezultatów leczenia i rehabilitacji oraz wdrożenie programów profilaktycznych zapobiegających pojawianiu się problemów zdrowotnych mieszkańców gminy. W tym obszarze najwięcej uwagi należy poświęcić także najmłodszej grupie mieszkańców Gminy Skierbieszów, głównie z powodu zagrożeń jakie dla zdrowia dzieci i młodzieży niesie ze sobą rozwój współczesnej cywilizacji i dostępność urządzeń, które ograniczają aktywność ruchową (komputery, telefony komórkowe). W tym obszarze należy skoncentrować się na:

- 1) promocji zdrowego i aktywnego stylu życia oraz tworzeniu warunków do uprawiania sportu, turystyki, aktywnej rekreacji,
- 2) podjęciu współpracy z lokalnymi placówkami służby zdrowia powszechnych oraz inicjowaniu wdrażania programów profilaktyczno-korekcyjnych mających na celu badanie wad postawy u dzieci i młodzieży, stopnia otyłości i nadwagi oraz umożliwienie podejmowanie działań korekcyjnych i rehabilitacyjnych na poziomie lokalnym,

- 3) promowanie zdrowego stylu życia bez uzależnień od alkoholu, narkotyków, nikotyny i innych używek,
- 4) prowadzenie działań edukacyjno-informacyjnych w zakresie profilaktyki uzależnień,
- 5) tworzenie warunków do rozwoju usług społecznych, zdrowotnych i rehabilitacyjnych na terenie gminy.

Kwestią, której nie należy pomijać w planowaniu działań strategicznych jest wspieranie osób niepełnosprawnych w rozwiązywaniu problemów związanych z rehabilitacją, umożliwieniem zarobkowania poprzez organizację właściwych warunków pracy oraz likwidację wszelkich barier utrudniających osobom niepełnosprawnym codzienne funkcjonowanie w społeczności lokalnej. W tym obszarze należy też zwrócić uwagę na:

- 1) likwidację barier urbanistycznych na terenie gminy, w tym przebudowę i dostosowanie parkingów, chodników, ciągów komunikacyjnych, schodów itp.
- 2) rozszerzenie oferty Warsztatów Terapii Zajęciowej dla osób z niepełnosprawnością intelektualną oraz umożliwienie większej liczbie osób korzystania z tej oferty,
- 3) Rozważenie możliwości utworzenia mieszkań treningowych, umożliwiających osobom niepełnosprawnym nabywanie umiejętności prowadzenia gospodarstwa domowego i przygotowania do samodzielności,
- 4) podnoszenie świadomości społecznej na temat niepełnosprawności oraz praw i uprawnień osób z niepełnosprawnością,
- 5) umożliwienie osobom niepełnosprawnym i ich rodzinom korzystania z poradnictwa specjalistycznego (prawnego, psychologicznego i innych) na obszarze Gminy,
- 6) umożliwienie osobom niepełnosprawnym korzystania z usług pielęgnacyjnych, wspomagających oraz asystenckich przy wykonywaniu czynności ograniczonych przez niepełnosprawność,
- 7) umożliwienie osobom niepełnosprawnym jak najpełniejszego uczestnictwa w życiu społecznym, korzystania z pełni praw i uprawnień na równi z innymi mieszkańcami gminy.

Ważnym kierunkiem planowania działań strategicznych jest przeciwdziałanie przemocy w rodzinie różnego rodzaju uzależnieniom oraz patologiom. Obszar tych działań należy wypełnić zwłaszcza działaniami informacyjnymi, profilaktycznymi i edukacyjnymi

aby w jak największym stopniu uświadomić mieszkańcom gminy zagrożenia oraz informować jak należy im przeciwdziałać i chronić się przed utrwaleniem niepożądanych zachowań społecznych. Podmiotem, który koordynuje całość działań wdrożeniowych w tym obszarze pozostaje Gminny Zespół Interdyscyplinarny oraz współpracujące z nim: Policja, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Niepubliczna Placówka Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Skierbieszowie, Szkoły Podstawowe oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej.

Do wdrożenia planowanych kierunków działań powinien być jak najlepiej wykorzystany potencjał miejscowej infrastruktury oraz lokalne instytucje. Zakłada się, że ważnym aspektem będzie wykorzystanie potencjału i wspólna współpraca miejscowego Domu Kultury ze Szkołami Podstawowymi, Ośrodkiem Pomocy, organizacjami i fundacjami, dla których dbaniem i zadaniem o dobrą przyszłość jest wzbogacenie i rozszerzenie oferty adresowanej do różnych kategorii mieszkańców, w tym dzieci i seniorów.

Ważnym działaniem sprzyjającym rozwiązywaniu pojawiających się problemów będzie rozważenie możliwości utworzenia Centrum Usług Socjalnych, którego zadaniem byłoby tworzenie oferty zróżnicowanych usług społecznych, świadczonych na zasadach określonych przez samorząd gminy i adresowanych do jak największej zbiorowości mieszkańców.

Wskazane kierunki zmian społecznych nie wyczerpują wszystkich możliwości i potencjału gminy. Zakłada się, że planowane zmiany będą wdrażane sukcesywnie, z uwzględnieniem możliwości organizacyjnych i finansowych Gminy Skierbieszów.

Wytyczone kierunki zmian znajdują swoje odzwierciedlenie w celach szczegółowych (operacyjnych), jakie zostały zdefiniowane dla niniejszej strategii.

5. Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026

Cele Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 wpisują się w cel szczegółowy nr 1 Strategii Rozwoju Gminy Skierbieszów przyjętej na lata 2016-2022, zdefiniowany jako „Przeciwdziałanie marginalizacji społecznej i ekonomicznej mieszkańców gminy” oraz cel nr 2 zdefiniowany jako „Wzrost mobilności zawodowej mieszkańców i poprawa warunków życia”. Cele te są zbieżne z celami Strategii Rozwoju Gminy Skierbieszów na lata 2016-2022 przyjętej uchwałą Nr Uchwały Nr IX/63/15 Rady Gminy Skierbieszów z dnia 18 listopada 2015r.

Zdefiniowane cele są też spójne z obowiązującą polityką równości szans, sprzyjają pobudzeniu aktywności mieszkańców oraz umożliwiają rozwój społeczny i gospodarczy Gminy Skierbieszów.

5.1. Cel główny

W oparciu o diagnozę oraz rozpoznane problemy społeczne Gminy Skierbieszów celem głównym Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy na lata 2021-2026 jest *„Zapewnienie mieszkańcom Gminy Skierbieszów bezpieczeństwa socjalnego i dogodnych warunków życia, wolnych od zagrożeń marginalizacją i wykluczeniem społecznym”*.

Tak sformułowany cel strategii rozwiązywania problemów społecznych obejmuje wszystkie jej obszary problemowe i adresowany jest do wszystkich potencjalnych mieszkańców gminy, których warunki i poziom życia odbiegają od przeciętnego poziomu życia mieszkańców.

5.2. Cele szczegółowe

- 1) Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.
- 2) Przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców gminy.
- 3) Zapewnienie wsparcia w podnoszeniu jakości zdrowia i pokonywaniu skutków niepełnosprawności.
- 4) Zapewnienie wsparcia dzieciom i młodzieży wychowującej się w rodzinach zaniebujących obowiązki wychowawcze.
- 5) Przeciwdziałanie przemocy i konfliktom w rodzinie.
- 6) Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii.
- 7) Zagwarantowanie dostępu do usług pielęgnacyjnych, opiekuńczych i wspomagających osobom w wieku starszym.
- 8) Zdiagnozowanie potrzeb społeczeństwa lokalnego gminy pod kątem zapotrzebowania na pobyt w ośrodkach wsparcia oraz poszukiwanie możliwości utworzenia odpowiedniego typu ośrodka wsparcia o zasięgu lokalnym.
- 9) Promowanie inicjatyw obywatelskich i aktywności społecznej w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.
- 10) Rozpoznawanie, diagnozowanie i podejmowanie działań w zwalczaniu wszelkiego rodzaju patologii społecznych.

11) Próby podejmowania działań w celu aktywniejszego udziału społeczeństwa w życiu społeczno-kulturalnym gminy.

Zakłada się, że sformułowane cele szczegółowe umożliwią ograniczenie skutków rozpoznanych na terenie Gminy Skierbieszów problemów społecznych. Jednocześnie dopuszcza się możliwość wprowadzania uzupełnień i modyfikacji treści celów szczegółowych w wyniku aktualizacji diagnozy społecznej lub w wyniku pojawiających się okoliczności wywołujących inne niż rozpoznane dotychczas zjawiska i problemy społeczne.

5.3. Wskaźniki osiągnięcia celów strategicznych

Wskaźniki realizacji celu głównego stanowiąc będą efekt końcowy, mierzony w ostatnim okresie sprawozdawczym, tj. 2026 roku. Dla tego pomiaru ustalono następujące wskaźniki:

- Wskaźnik nr 1 – rzeczywista liczba osób objętych wsparciem bez względu na rodzaj i formę wsparcia społecznego.

(Wskaźnik ten będzie odzwierciedleniem ilości i jakości działań interwencyjnych w zakresie wdrażania strategii).

- Wskaźnik Nr 2 – rzeczywista liczba osób rozpoczynających samodzielne funkcjonowanie poza systemem wsparcia społecznego na skutek kompleksowej pomocy i wsparcia.

(Wskaźnik ten będzie odzwierciedleniem jakości i skuteczności działań strategicznych, wskazując poprawę warunków i jakości życia mieszkańców).

Wskaźniki dla celów szczegółowych ustalono w taki sposób, aby zmianę można było obserwować w corocznym raporcie sprawozdawczym.

Lp	Treść celu szczegółowego	Wskaźnik
1	Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców Gminy Skierbieszów nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.	<p>1) % osób o dochodach niższych niż przewidywane kryterium dochodowe, która otrzymały wsparcie finansowe,</p> <p>2) liczba osób, którym przyznano świadczenia w roku kalendarzowym,</p> <p>3) liczba świadczeń przyznanych w roku kalendarzowym.</p> <p>4) wysokość środków przeznaczonych na świadczenia w kolejnych latach budżetowym.</p> <p>5) liczba projektów i programów osłonowych oraz liczba osób objętych programami.</p>
2	Przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców gminy	<p>1) liczba rzeczywista osób podejmujących zatrudnienie, bez względu na formę prawną i wymiar czasowy (np. umowa o dzieło),</p> <p>2) liczba nowych miejsc pracy,</p>

		<p>3) Liczba przedsiębiorstw, z którymi nawiązano współpracę,</p> <p>4) Liczba osób skierowanych do pracy w tych przedsiębiorstwach.</p> <p>5) Liczba osób przyjętych do prac interwencyjnych lub robót publicznych w porozumieniu z PUP,</p> <p>6) Liczba osób bezrobotnych zarejestrowanych w PUP podejmujących próbę ukończenia różnego rodzaju kursów i szkoleń zawodowych.</p>
3	Zapewnienie wsparcia w poprawie jakości zdrowia mieszkańców gminy i pokonywaniu skutków niepełnosprawności	<p>1)liczba inicjatyw prozdrowotnych i programów profilaktycznych,</p> <p>2)liczba mieszkańców korzystających z tego rodzaju inicjatyw.</p> <p>3) liczba osób objętych diagnozą w zakresie problemu niepełnosprawności</p> <p>4)liczba osób dotkniętych poszczególnymi rodzajami niepełnosprawności,</p> <p>5) liczba inicjatyw w zakresie likwidowania barier urbanistycznych i w komunikowaniu się,</p> <p>6)liczba osób którym udzielono dofinansowania na likwidację barier,</p> <p>7) liczba raportów zawierających zdefiniowane obszary niepełnosprawności i problemy osób niepełnosprawnych.</p> <p>8)liczba osób z niepełnosprawnością, którym umożliwiono aktywizację społeczną i zawodową</p>
4	Zapewnienie wsparcia dzieciom i młodzieży wychowującej się w rodzinach zaniedbujących obowiązki wychowawcze	<p>1) liczba rodzin objętych kompleksowym wsparciem,</p> <p>2) liczba osób korzystających z poradnictwa specjalistycznego w tym rodzinnego,</p> <p>3) liczba dzieci skierowanych do Domów Dziecka lub umieszczonych w zastępczych formach opieki,</p> <p>4)liczba zatrudnianych asystentów rodziny,</p> <p>5)wysokość środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie pobytu dzieci w systemie pieczy zastępczej</p> <p>6)liczba dzieci, którym umożliwiono powrót z pieczy zastępczej do rodzin biologicznych</p> <p>7) Liczba dzieci korzystających z bezpłatnego dożywiania w szkole lub przedszkolu.</p>
5	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	<p>1)liczba Niebieskich Kart,</p> <p>2) liczba osób dotkniętych przemocą kierowanych do Ośrodków Wsparcia,</p>

		<p>3)liczba inicjatyw lokalnych- informacyjno- edukacyjnych na rzecz przeciwdziałania przemocy domowej,</p> <p>4) liczba wniosków o ściganie sprawców przemocy,</p> <p>5)Liczba interwencji Policji w sprawach przemocy domowej.</p>
6	Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii	<p>1)liczba osób objętych działaniami GKRPA,</p> <p>2)liczba projektów i programów przeciwdziałania uzależnieniom,</p> <p>3)liczba osób objętych programami i projektami na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom,</p> <p>4)liczba osób skierowanych do Zakładów Leczenia Uzależnień,</p> <p>5)liczba wydanych zakazów sprzedaży alkoholu,</p> <p>6) liczba inicjatyw społecznych w zakresie przeciwdziałania alkoholizmowi i narkomanii</p> <p>7) Liczba osób dobrowolnie podejmujących ograniczenie nadużywania alkoholu.</p> <p>8) liczba osób kierowanych do poradni specjalistycznych.</p>
7	Zagwarantowanie dostępu do usług pielęgnacyjnych, opiekuńczych i wspomagających osobom w wieku starszym.	<p>1)liczba osób objętych pomocą usługową,</p> <p>2)liczba osób zatrudnionych jako opiekunki w przeliczeniu na pełne etaty lub godziny usługowe.</p> <p>3) liczba osób skierowanych do domów pomocy społecznej,</p> <p>4) liczba klubów seniora,</p> <p>5)liczba osób korzystających z usług klubów seniora</p> <p>6) liczba osób korzystających z pomocy sąsiedzkiej w ramach realizacji projektów unijnych we współpracy z Spółdzielnią Socjalną.</p>
8	Zdiagnozowanie potrzeb społeczeństwa lokalnego gminy pod kątem zapotrzebowania na pobyt w ośrodkach wsparcia oraz poszukiwanie możliwości utworzenia odpowiedniego typu ośrodka wsparcia o zasięgu lokalnym.	<p>1)liczba przeprowadzonych badań (wywiadów środowiskowych, ankiet itp.)</p> <p>2)rodzaje zdiagnozowanych potrzeb społecznych,</p> <p>3)zakres zapotrzebowania na usługi organizowane w ośrodkach wsparcia,</p> <p>4)liczba miejsc niezbędnych do zapewnienia usług w ośrodkach wsparcia,</p>
9	Promowanie inicjatyw obywatelskich i aktywności społecznej w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.	<p>1)liczba inicjatyw obywatelskich w zakresie rozwiązywania problemów społecznych,</p> <p>2) liczba podmiotów podejmujących współpracę w zakresie integracji społecznej rozwiązywania problemów społecznych,</p>

	<p><i>3) liczba wydanych broszur i folderów informacyjnych.</i></p> <p><i>4) aktywne uczestnictwo w realizacji programu Rewitalizacja Obszarów Wiejskich</i></p> <p><i>5) liczba obiektów (punktów) agroturystycznych,</i></p> <p><i>6) liczba organizowanych imprez kulturalno-integracyjnych dla lokalnego społeczeństwa,</i></p>
--	---

5.4. Monitoring realizacji celów i działań strategicznych

Monitoring realizacji celów strategicznych prowadzony będzie na bieżąco, a corocznie w okresie sprawozdawczym opracowany będzie raport oceniający stopień realizacji poszczególnych celów strategicznych, stanowiący załącznik do sprawozdania z działalności Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej składanego Radzie Gminy, stosownie do treści art.110 ust 9 ustawy z dnia 12 marca 2004 roku o pomocy społecznej.

Ocena prowadzona będzie w dwóch wymiarach. Po pierwsze – jako ocena wdrażania planowanych działań strategii, po drugie – jako ocena charakteru zmian, które strategia wprowadza w życiu społecznym, a więc czy? - i na ile? przyczynia się do rozwiązywania lokalnych problemów. Efekt realizacji działań powinien być porównany z sytuacją wyjściową. Osiągnięcie celu strategicznego powinno pociągać za sobą pytanie jak utrzymać stan, który osiągnięto? Jak go umacniać i rozwijać?

Na ostatnim etapie oceny strategii niezbędne będzie określenie rekomendacji na przyszłość, jako wniosków płynących z realizacji strategii i sugestii do planowania kolejnych działań społecznych.

6. Opis sposobu realizacji strategii, w tym działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026 wdrażana będzie poprzez realizację gminnych programów i projektów oraz konkretnych zadań realizowanych przez podmioty i instytucje współdziałające na poziomie gminy z administracją samorządową.

Do najważniejszych należą między innymi:

- Gminny program wspierania rodziny,
- Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie.
- Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,
- Gminny program przeciwdziałania narkomanii,

- Programy i projekty związane z przeciwdziałaniem bezrobociu i aktywizacją zawodową mieszkańców, w tym projekty współfinansowane ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Gminny program Rewitalizacji Obszarów Wiejskich.
- Programy osłonowe adresowanych do różnych kategorii społecznych w zależności od rozpoznanych potrzeb, w tym programy krajowe, których działania obejmują mieszkańców Gminy Skierbieszów, np. Program 500+, Program „Za życiem” Program „Karta dużej rodziny”, „Posiłek w szkole i w domu” itp.

Działania mogą być realizowane na różnych poziomach począwszy od współpracy partnerskiej, aż po zlecenie realizacji zadań publicznych w trybie określonym przepisami prawa. W zleceniu zadań preferowane będą procedury oparte na przepisach ustawy o działalności pożytku publicznego i wolontariacie, promujące działania miejscowych organizacji pożytku publicznego z zachowaniem zasad konkurencyjności i najwyższej jakości rezultatów.

Programy i projekty muszą być zbieżne z założeniami strategii oraz tak zaplanowane, aby wpisywały się w strukturę celu głównego strategii lub celów szczegółowych, zaś efekty realizacji programu lub projektu wpływały na osiągnięcie celu głównego strategii.

Za priorytetowe w realizacji celów strategicznych uznane będą programy i projekty wdrażane z zastosowaniem:

- **metod aktywizujących** – włączających osoby z tzw. kategorii ryzyka w zmianę ich trudnej sytuacji,
- **metod integrujących** – wzmacniających lokalne więzi społeczne w czasie wspólnych działań na rzecz osób z grup ryzyka oraz na rzecz dobrych praktyk,
- **metod profilaktycznych** – minimalizujących przyczyny generujące trudne sytuacje życiowe,
- **metod niwelujących** – rozwiązujących problemy, eliminujących niepożądane zjawiska lub sytuacje występujące w społeczeństwie.

Niezależnie od doboru metod wdrażania strategii, do realizacji celów strategicznych mogą przyczynić się wszystkie instytucje, organizacje i osoby bezpośrednio zaangażowane i odpowiedzialne za wykonanie zadań, zarówno osoby reprezentujące instytucje gminy, jak i przedstawiciele organizacji pozarządowych, wolontariusze, przedsiębiorcy i inne osoby.

Szczegółowy zakres wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 wskazuje „Harmonogram”, stanowiący załącznik do niniejszej Strategii. Harmonogram jest praktycznym narzędziem gwarantującym

systematyzację i chronologię działań (zadań, programów, projektów) planowanych do realizacji oraz ich rozłożenie w czasie. Działania przypisane są poszczególnym celom szczegółowym (operacyjnym), w taki sposób, aby mogły być realizowane w planowanym zakresie lub rozszerzone o nowe (dodatkowe) działania, w tym działania podmiotów podejmujących współpracę po raz pierwszy. Harmonogram przedstawia zapis zadań i czynności prowadzących do osiągnięcia zamierzonego celu, co jednocześnie umożliwia monitorowanie procesu wdrażania strategii.

W przypadku istotnych zmian w realizacji działań strategicznych Harmonogram może być aktualizowany w trakcie wdrażania działań nie częściej niż raz do roku, w okresie sprawozdawczym. Wprowadzenie zmian w harmonogramie wymaga uzasadnienia i uchwalenia zgodnie z procedurą obowiązującą dla uchwalania dokumentów na poziomie gminy.

7. Ramy finansowe strategii oraz źródła finansowania wydatków związanych z realizacją działań niezbędnych do osiągnięcia celów strategicznych

Polityka społeczna, zapobieganie ubożeniu społeczeństwa, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu oraz przedsięwzięcia w zakresie rozwiązywania problemów społecznych obejmują jedną z ważniejszych sfer działania społecznego. Wśród zadań publicznych gminy obszar ten zajmuje priorytetowe miejsce, co dotychczas gwarantowało możliwość pozyskania środków na realizację zadań z zakresu polityki i pomocy społecznej. Kierunki kształtowania polityki społecznej na najbliższe lata nie przewidują zasadniczych zmian w finansowaniu działań osłonowych o charakterze socjalnym, co pozwala mieć gwarancję częściowego ich finansowania z budżetu państwa.

Nie bez znaczenia w całokształcie finansowania działań Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026 może być udział funduszy strukturalnych Unii Europejskiej oraz innych źródeł zewnętrznych.

Znaczny udział w realizacji działań strategicznych przypada jednak funduszom samorządu gminnego, wzmocnionym potencjałem sponsorów, przedsiębiorców i innych podmiotów gospodarczych oraz osób fizycznych. Środki finansowe niezbędne do wdrażania działań strategii mogą pochodzić albo ze środków na ustawową realizację zadań publicznych, statutową działalność instytucji i organizacji (np. organizacji pozarządowych) lub ze środków pozyskanych na realizację konkretnego programu lub projektu.

Koszt realizacji zadań/działań prowadzących do realizacji celów strategicznych będzie szacowany odrębnie dla poszczególnych inicjatyw/programów/projektów z uwzględnieniem czasokresu ich realizacji, źródeł finansowania oraz procedur współfinansowania zgodnie z obowiązującym w danym czasie stanem prawnym.

Zakłada się, że wydatki na realizację wszystkich przyjętych celów strategicznych oscylować będą corocznie w granicach od 7 do 8 mln złotych.

Szczegółowy koszt realizacji zadań prowadzących do osiągnięcia celów strategii corocznie podlega zatwierdzeniu przez radę gminy w trybie przewidzianym dla finansów publicznych.

8. Informacja i promocja wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów na lata 2021-2026

Osiągnięciu celu głównego strategii towarzyszyć będzie informacja o wdrażaniu działań strategicznych, a strategia i wywołane przez nią zmiany staną się własnością społeczności lokalnych.

Promocja działań strategicznych odbywać się będzie poprzez konsultacje społeczne, prezentację dobrych praktyk w zakresie rozwiązania problemów społecznych na poziomie społeczności lokalnych, na spotkaniach mieszkańców, posiedzeniach komisji rady gminy, konferencjach wewnętrznych i zewnętrznych oraz w lokalnych i regionalnych mediach.

Promotorami zmiany społecznej powinni być nie tylko jej organizatorzy, podmioty odpowiedzialne za wdrożenie, ale także beneficjenci i adresaci działań, którzy w sposób bezpośredni będą odczuwać skutki zmian.

9. Zasady aktualizacji i wprowadzania zmian w Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026.

Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026 jest wieloletnim dokumentem planistycznym i co do zasady nie może ulegać zmianom czy modyfikacji. W szczególności nie mogą ulegać zmianie cele Strategii oraz wskaźniki ich osiągnięcia.

Ze względu na fakt, że Strategia określa obszar dynamicznie zmieniający się pod względem natężenia problemów społecznych może jedynie podlegać aktualizacji, mającej na celu odniesienie do okoliczności lub faktów, których istnienia nie można było przewidzieć na etapie projektowania dokumentu, lub które pojawiły się w trakcie wdrażania działań Strategii.

Aktualizacja może nastąpić także w przypadku istotnych zmian w przepisach prawa regulujących zakres zadań samorządu gminy w zakresie rozwiązywania problemów społecznych oraz finansowania tych zadań z budżetu gminy.

Mając powyższe na uwadze Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021-2026 może być aktualizowana w następujących obszarach:

1. Diagnostycznym – jeśli na obszarze działania gminy pojawią się problemy społeczne nie istniejące w czasie opracowywania Strategii.
2. Planistycznym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii okaże się, że w planie pominięto istotne dla rozwiązywania istniejących problemów zagadnienia lub wystąpi konieczność zaplanowania działań dla nowych problemów, zdiagnozowanych w trakcie wdrażania Strategii.
3. Wdrożeniowym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii okaże się, że zmieniają się podmioty odpowiedzialne za wdrożenie konkretnych zadań lub zaplanowane działania są nieadekwatne do potrzeb i trzeba je zastąpić innymi.
4. Ewaluacyjnym – jeśli w trakcie wdrażania Strategii znajdą istotne okoliczności mające wpływ na ocenę skuteczności planowanych działań.

Inicjatorem (wnioskodawcą) aktualizacji Strategii może być:

1. Przedstawiciel Samorządu Gminy/Wójt,
2. Kierownik GOPS w Skierbieszowie jako osoba koordynująca proces wdrażania Strategii.
3. Każdy z podmiotów partnerskich uczestniczących we wdrażaniu Strategii.
4. Podmiot zewnętrzny sprawujący nadzór i kontrolę nad działaniem gminy w obszarze rozwiązywania problemów społecznych.
5. Inny podmiot w uzasadnionych sytuacjach.

Aktualizacja Strategii może odbywać się nie częściej niż raz do roku, o ile znajdą okoliczności uzasadniające przeprowadzenie aktualizacji. Aktualizacja Strategii odbywa się w trybie przewidzianym dla jej uchwalenia.

**10. Harmonogram wdrażania Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Skierbieszów
na lata 2021-2026**

<i>Lp.</i>	<i>Cel szczegółowy</i>	<i>Działania niezbędne do realizacji celu</i>	<i>Podmioty odpowiedzialne za realizację</i>	<i>Termin realizacji</i>	<i>Uwagi</i>
1	Poprawa bezpieczeństwa socjalnego mieszkańców Gminy Skierbieszów nie posiadających dochodów własnych, lub posiadających dochody nie wystarczające na zaspokojenie podstawowych potrzeb życiowych.	przyznawanie świadczeń finansowych,	GOPS	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		udzielanie pomocy rzeczowej i w naturze,	GOPS, sponsorzy, darczyńcy	wdrażanie na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		zapewnienie źródeł finansowania świadczeń,	Samorząd Gminy	na bieżąco zgodnie z potrzebami	
		badanie skuteczności udzielanej pomocy finansowej,	GOPS	na zakończenie każdego roku sprawozdawczego	
		wdrażanie osłonowych programów i projektów socjalnych oraz inne działania w zależności od rozpoznanych potrzeb	Samorząd Gminy, GOPS,	w zależności od potrzeb	
2	Przeciwdziałanie bezrobociu mieszkańców Gminy Skierbieszów	wzmacnianie potencjału kompetencyjnego osób bezrobotnych,	Samorząd Gminy, GOPS, PUP, podmioty którym zlecono realizację zadań.	na bieżąco	
		tworzenie nowych miejsc pracy w sektorze usług społecznych,	Samorząd Gminy, GOPS, PUP, pracodawcy,	na bieżąco	
		inicjowanie prac społecznie użytecznych na terenie gminy,	Samorząd Gminy, GOPS, PUP	na bieżąco	

		organizowanie robót publicznych i prac interwencyjnych na obszarze gminy,	Samorząd Gminy, GOPS, PUP	na bieżąco	
		współpraca z lokalnymi podmiotami gospodarki w zakresie pośrednictwa w zatrudnieniu osób bezrobotnych,	Samorząd Gminy, GOPS, PUP, pracodawcy,	na bieżąco	
		opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów osłonowych w zakresie likwidacji bezrobocia i aktywizacji osób pozostających bez pracy	Samorząd Gminy, GOPS, PUP inne podmioty	w zależności od potrzeb	
3	Zapewnienie wsparcia w poprawie jakości zdrowia mieszkańców gminy i pokonywaniu skutków niepełnosprawności	współpraca z podmiotami w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców,	Samorząd Gminy, GOPS, GKRPA, Szkoły, Przedszkola, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Zakłady Podstawowej Opieki Zdrowotnej.	na bieżąco	
		diagnozowanie potrzeb osób z niepełnosprawnością poprzez kierowanie do podmiotów zajmujących się orzecznictwem	GOPS, PCPR, Powiatowy Zespół ds. Orzekania o Niepełnosprawności,	na bieżąco	
		zapewnienie dostępu do środków pomocniczych i przedmiotów ortopedycznych,	Samorząd Gminy, GOPS, PCPR,	w zależności od potrzeb	
		współfinansowanie likwidacji barier architektonicznych i komunikacyjnych osobom niepełnosprawnym,	Samorząd Gminy, GOPS, PCPR, PFRON	w zależności od potrzeb	
		organizowanie spotkań informacyjno-edukacyjnych oraz grup wsparcia i grup samopomocy dla osób niepełnosprawnych i ich rodzin,	Samorząd Gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, Warsztat Terapii Zajęciowej	na bieżąco	

		organizowanie zajęć, opracowywanie i wdrażanie lokalnych programów osłonowych na rzecz osób niepełnosprawnych i ich rodzin,	Warsztat Terapii Zajęciowej, Samorząd Gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, Spółdzielnia Socjalna	w zależności od potrzeb	
4	Zapewnienie wsparcia rodzinom oraz dzieciom i młodzieży wychowującej się w rodzinach zaniedbujących obowiązki wychowawcze	wzmacnianie roli rodziny,	GOPS (asystent rodziny), organizacje pozarządowe, szkoły i inne podmioty	na bieżąco	
		korygowanie nieprawidłowych postaw rodzicielskich,	GOPS, Szkoły, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy, GKRPA, inne podmioty,	na bieżąco	
		udzielanie poradnictwa specjalistycznego, pedagogicznego, prawnego i psychologicznego rodzinom dysfunkcyjnym,	GOPS, Placówki wsparcia specjalistycznego, PCPR, Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna, Szkoły	na bieżąco	
		współorganizowanie pieczy zastępczej dzieciom pozbawionym opieki rodzin biologicznych,	GOPS, PCPR - Organizator Pieczy Zastępczej, Sąd Rodzinny, Kuratorzy, Szkoła, inne podmioty	w zależności od potrzeb	
		współfinansowanie pobytu dzieci w rodzinnych i instytucjonalnych formach pieczy zastępczej,	Samorząd Gminy, GOPS, instytucje pieczy zastępczej	w zależności od potrzeb	
		inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych w tym programu wpierania dzieci i rodzin na terenie Gminy Skierbieszów.	Samorząd Gminy, GOPS, szkoły, organizacje pozarządowe, inne podmioty.	na bieżąco	

5	Przeciwdziałanie przemocy w rodzinie.	realizacja gminnego programu przeciwdziałania przemocy w rodzinie i ochrony ofiar,	Samorząd Gminy, GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Policja	na bieżąco	
		prowadzenie działań zgodnie z procedurą Niebieska Karta,	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Policja	na bieżąco	
		Prowadzenie działań informacyjnych poprzez rozprowadzanie plakatów, broszur, ulotek na temat praw osób doświadczających przemocy oraz form przeciwdziałania przemocy,	GOPS, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Szkoły	na bieżąco	
6	Przeciwdziałanie uzależnieniom, w tym alkoholizmowi i narkomanii.	opracowanie i realizacja gminnego programu profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych,	Samorząd Gminy, GOPS, Gminna Komisja Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Policja, Szkoły	corocznie	
		opracowanie i realizacja gminnego programu przeciwdziałania narkomanii.	Samorząd gminy, GOPS, organizacje pozarządowe, inne podmioty, Policja, Szkoły	corocznie	
7	Zagwarantowanie dostępu do usług pielęgnacyjnych, opiekuńczych i wspomagających osobom w wieku starszym.	zainicjowanie świadczenia usług opiekuńczych dla osób wymagających tych usług, utworzenie punktu opieki nad chorym w domu lub nawiązanie współpracy z podmiotem świadczącym usługi opiekuńcze i pielęgnacyjne,	Samorząd gminy, GOPS, Spółdzielnia Socjalna, organizacje pozarządowe, inne podmioty	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
		kierowanie do domów pomocy społecznej,	GOPS, PCPR, Powiaty prowadzące domy pomocy społecznej	na bieżąco	

		wspieranie działalności Klubu Seniora oraz innych formy aktywizacji osób starszych,	Samorząd Gminy, GOPS, Fundacja Św. Kiliana, inne organizacje pozarządowe działające na rzecz osób starszych	na bieżąco	
		Inicjowanie i wdrażanie programów osłonowych w zakresie wspierania osób w wieku senioralnym	Samorząd Gminy, GOPS, Organizacje Kombatanckie i inne podmioty	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
8	Zdiagnozowanie potrzeb społeczeństwa lokalnego gminy pod kątem zapotrzebowania na pobyt w ośrodkach wsparcia oraz poszukiwanie możliwości utworzenia odpowiedniego typu ośrodka wsparcia o zasięgu lokalnym	Przeprowadzonych badań (wywiadów środowiskowych, rozmów z radnymi i przedstawicielami środowiska lokalnego w celu ustalenia zapotrzebowania na usługi w ośrodkach wsparcia	GOPS, Samorząd Gminy,	do 31.12.2015 roku	
		Dokonanie analizy zasobów lokalowych na terenie gminy pod kątem adaptacji na siedziby dla ośrodków wsparcia	Samorząd Gminy	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
		Opracowanie planów adaptacji budynków w zasobie gminy /lub innych pod kątem utworzenia ośrodka wsparcia zgodnie z zapotrzebowaniem społecznym	Samorząd Gminy	w zależności od rozpoznanych potrzeb	
9	Promowanie inicjatyw obywatelskich i aktywności społecznej w zakresie rozwiązywania lokalnych problemów społecznych.	inicjowanie współpracy z podmiotami lokalnymi w rozwiązywaniu problemów społecznych,	Samorząd Gminy, GOPS, OSP i inne podmioty	na bieżąco	
		wspieranie aktywności obywatelskiej na rzecz przeciwdziałania negatywnym zjawiskom społecznym,	Samorząd Gminy, GOPS, OSP i inne podmioty	na bieżąco	
		opracowanie i rozpowszechnienie informatora na temat dobrych praktyk w działaniach lokalnych na rzecz rozwiązywania problemów społecznych,	Samorząd Gminy, GOPS, organizację pozarządowe działające na terenie gminy.	na bieżąco	

głosowanie	Podjęcie uchwały w sprawie przyjęcia Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych w Gminie Skierbieszów na lata 2021 - 2026		
jednostka	Rada Gminy Skierbieszów		
wynik	Głosowanie zakończone wynikiem: przyjęto		
data	27 listopada 2020 r.		
typ	głosowanie jawne imienne	większość	zwykła

Podsumowanie

status	ilość	procent	status	ilość	procent
ZA	15	100 %	pula głosów	15	-
PRZECIW	0	0 %	oddanych głosów	15	100 %
WSTRZYMAŁO SIĘ	0	0 %	nieoddanych głosów	0	0 %

Wyniki imienne

lp	nazwisko	imię	głos
1	Buczek	Janusz	ZA
2	Chrzan	Dariusz	ZA
3	Goleń	Andrzej	ZA
4	Jarosz	Witold	ZA
5	Kopciowski	Stanisław	ZA
6	Kot	Piotr	ZA
7	Kozak	Andrzej	ZA
8	Krasnopolski	Jacek	ZA
9	Mazurek	Sławomir	ZA
10	Mazurkiewicz	Marek	ZA
11	Pszenniak	Jacek	ZA
12	Rycaj	Barbara	ZA
13	Węclawik	Bartłomiej	ZA
14	Wodyk	Andrzej	ZA
15	Wojtasiuk	Roman	ZA